

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«__» _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**Управління інвестиційним процесом при формуванні конкурентних переваг підприємства (на прикладі Спортивний клуб «СК-Ятрань» дочірнє підприємство фірми «Віватон», м. Кропивницький)
«Management of the investment process in the formation of competitive advantages of the enterprise»**

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕОБ-23м-1,4
ОПП «Економіка та організація бізнесу»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»

_____ Українцев В.А.
«__» _____ 2024 р.

Керівник роботи: д.е.н., професор
_____ Тарас ВАСИЛЬЦІВ
«__» _____ 2024 р.

Рецензент: к.е.н., доцент
_____ Юрченко О.В.

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний
Кафедра Економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань Управління та адміністрування
Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка та організація бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри

(підпис)

д.е.н., проф. Володимир ЗАЙЧЕНКО
(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)
«05» вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Українцева Владислава Анатолійовича

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи Управління інвестиційним процесом при формуванні конкурентних переваг підприємства (на прикладі Спортивний клуб «СК-Ятрань» дочірнє підприємство фірми «Віватон», м. Кропивницький)
2. Керівник роботи Васильців Тарас Григорович д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту «___» _____ 2024 р
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Метою роботи є формування інвестиційної стратегії базового підприємства та розробка методичного забезпечення її реалізації, що спрямовано на формування конкурентних переваг СК «ЯТРАНЬ» ДП «ВІВАТОН». Для досягнення поставленої мети було визначено та вирішено такі завдання: з'ясовано сутність інвестицій та нормативна регламентація відображення у фінансовій звітності результатів інвестиційної діяльності; досліджено сучасний стан та визначено на підставі узагальнення фахової літератури напрями розвитку теорії управління інвестиційними процесами; визначені організаційно - економічні особливості господарської діяльності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»; проаналізовано ефективність господарювання та надана оцінка конкурентоспроможності; оцінено ймовірність банкрутства та визначено ознаки наявності кризових явищ та оцінено перспективи забезпечення конкурентоспроможності підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»; визначені напрями удосконалення інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту; розглянуто інвестиції, як складову системи управління конкурентоспроможністю «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»; встановлено сутність та обґрунтовано напрями формування інвестиційної стратегії та управління інвестиційним процесом «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» з метою забезпечення конкурентних переваг.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Пошук джерел інформації		
2	Написання вступу та розділу 1 кваліфікаційної роботи		
3	Написання розділу 2 кваліфікаційної роботи		
4	Написання розділу 3 кваліфікаційної роботи		
5	Написання висновків		
6	Оформлення списку використаних джерел		
7	Остаточне оформлення роботи та додатків		
8	Перевірка на унікальність		
9	Отримання відгуку наукового керівника та рецензії		
10	Підготовка до захисту		

Дата видачі завдання

«05» вересня 2024 р.

Керівник роботи _____ Васильців Т.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

«05» вересня 2024 р.

Здобувач _____ Українець В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Українцев В.А. «Управління інвестиційним процесом при формуванні конкурентних переваг підприємства (на прикладі Спортивний клуб «СК-Ятрань» дочірнє підприємство фірми «Віватон», м. Кропивницький)». Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка та організація бізнесу» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2024. 92 с.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретико-методологічних засад управління інвестиційною діяльністю та оцінці її впливу на конкурентоспроможність підприємств. Метою роботи є визначення шляхів удосконалення інвестиційної діяльності для підвищення ефективності та конкурентних переваг підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП фірми «ВІВАТОН».

У першому розділі розглядаються сутність інвестицій, нормативне регулювання їх відображення у фінансовій звітності, сучасні підходи до управління інвестиційними процесами та проблемні аспекти контролю як функції системи управління. Особлива увага приділена теорії забезпечення конкурентоспроможності підприємств через оптимізацію інвестиційної діяльності.

Другий розділ роботи зосереджений на аналізі інвестиційної діяльності підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП фірми «ВІВАТОН». Проведено характеристику підприємства, аналіз ефективності його господарської діяльності, оцінку конкурентоспроможності, ймовірності банкрутства та діагностику кризових явищ. Розглянуто сутність і напрями формування інвестиційної стратегії підприємства, зокрема в контексті вирощування грибів «шиїтаке», та виконано розрахунок ефективності інвестицій у цей напрям.

Третій розділ присвячений розробці напрямів розвитку інвестиційної діяльності підприємства. Запропоновано заходи з удосконалення інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту та фінансового контролю інвестиційної діяльності в системі управління підприємства.

Результати дослідження можуть бути використані для розробки стратегій підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, конкурентоспроможність, управління інвестиціями, фінансовий контроль, інвестиційна стратегія, ефективність інвестицій, кризові явища.

ANOTATION

Ukraintsev Vladyslav « Management of the investment process in the formation of competitive advantages of the enterprise». Qualifying work for the second (master's) level of higher education at the OPP «Economics and business organization» in the specialty 076 «Business and trade» / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2024. 92 p.

The qualification work is devoted to the study of the theoretical and methodological principles of investment management and the assessment of its impact on the competitiveness of enterprises. The purpose of the work is to determine ways to improve investment activities to increase the efficiency and competitive advantages of the enterprise «SK-YATRAN» of the SE firm «VIVATON».

The first section considers the essence of investments, regulatory regulation of their reflection in financial reporting, modern approaches to managing investment processes and problematic aspects of control as a function of the management system. Special attention is paid to the theory of ensuring the competitiveness of enterprises through the optimization of investment activities.

The second section of the work focuses on the analysis of the investment activities of the enterprise «SK-YATRAN» of the SE firm «VIVATON». The enterprise is characterized, the effectiveness of its economic activities is analyzed, competitiveness is assessed, the probability of bankruptcy is assessed, and the crisis phenomena are diagnosed. The essence and directions of the formation of the enterprise's investment strategy are considered, in particular in the context of growing shiitake mushrooms, and the calculation of the effectiveness of investments in this direction is performed.

The third section is devoted to the development of directions for the development of the investment activity of the enterprise. Measures are proposed to improve the information support of investment management and financial control of investment activity in the enterprise management system.

The results of the study can be used to develop strategies for increasing the efficiency of investment activity of enterprises in order to ensure their competitiveness.

Keywords: investment activity, competitiveness, investment management, financial control, investment strategy, investment efficiency, crisis phenomena.

ЗМІСТ		стор
ВСТУП		7
1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ВПЛИВ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ		7
1.1. Сутність інвестицій та нормативна регламентація відображення у фінансовій звітності результатів інвестиційної діяльності		11
1.2 Сучасний стан та напрями розвитку теорії управління інвестиційними процесами та забезпечення конкурентоспроможних переваг		17
1.3 Проблемні аспекти та напрями розвитку контролю, як функції системи управління інвестиційними процесами		24
2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		32
2.1. Характеристика «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		32
2.2. Аналіз ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		38
2.3 Оцінка ймовірності банкрутства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		47
2.4. Діагностика ознак наявності кризових явищ та оцінка конкурентоспроможності підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		51
2.5 Сутність та напрями формування інвестиційної стратегії «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		61
2.6 Розрахунок ефективності інвестицій у забезпечення вирощування грибів «шиїтаке»		63
3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		66
3.1 Напрями удосконалення інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»		66
3.2 Напрями розвитку фінансового контролю інвестиційної діяльності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» в системі управління		73
ВИСНОВКИ		82
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ		86
ДОДАТКИ		93

ВСТУП

Актуальність проблеми. Сучасні умови ведення господарської діяльності, що супроводжуються фінансовою нестабільністю та зменшенням попиту кінцевих споживачів, вимагають суттєвого перегляду підходів до управління виробничими процесами. Це змушує вітчизняні підприємства зосереджуватися на розробці та реалізації ефективних методів підвищення конкурентоспроможності, які виступають ключовим інструментом для подолання розриву між потребами споживачів і потенціалом компаній.

Розвиток економіки суб'єктів господарювання, забезпечення їх конкурентоздатності на ринку та усунення ймовірності банкрутства безпосередньо пов'язано із інвестиційними процесами. У сучасних умовах в Україні суттєвою проблемою є формування сприятливого інвестиційного клімату. Інвестиції є атрибутом ринкових економічних відносин, основна цільова спрямованість яких полягає у стійкому, поступовому та регульовальному розвитку суспільного виробництва. Нехтування ролі інвестиційної діяльності та звуження її функцій є наслідком загострення суперечностей економічного та соціального розвитку як на мікро так і макро рівнях. У цьому зв'язку є необхідним досліджувати проблематику управління інвестиційним процесом при формуванні конкурентних переваг підприємств.

Базовим для дослідження обрано мале підприємство, яке здійснює виробничу діяльність, але підприємство знаходиться на межі банкрутства та немає конкурентних переваг на ринку. В межах системи антикризового управління та для досягнення конкурентних переваг на ринку для підприємства доцільним є розробка інвестиційної стратегії та надання відповідного методичного забезпечення її реалізації. Все вище наведене обумовило як вибір теми, так і цільову спрямованість дослідження та завдання поставлені при її виконанні.

Конкурентоспроможність є багатогранною економічною категорією, яку можна аналізувати на різних рівнях. Це зумовлено тим, що суб'єктами

конкурентної боротьби можуть бути об'єкти різної природи: від товарів і підприємств до галузей і навіть країн. Розвиток теоретичних засад конкурентоспроможності та питання її управління розглянуто в роботах багатьох науковців, серед яких М. Портер, А. Сміт, К. Маркс, М. Єрмолов, В. Базилевич, Л. Дідківська, А. Ігнатюк.

Проблемам інвестицій як економічної категорії та об'єкта управління традиційно приділяють значну увагу дослідники. Як вітчизняні, так і зарубіжні економісти вивчали сутність інвестиційних процесів, серед них: Г. Александер, Дж. Бейлі, В.С. Здреник, О.П. Ковтун, Я.Д. Крупка, А.С. Музиченко, А.А. Пересада, С.К. Реверчук, У. Шарп та інші.

Незважаючи на вагомі напрацювання вчених, залишаються дискусійними окремі аспекти, зокрема щодо визначення поняття «інвестиції» та організаційно-методичних підходів до управління інвестиційними процесами. У наукових дослідженнях ця тематика висвітлюється з акцентом на підвищення ефективності інвестиційної діяльності, однак більшість авторів наголошують на необхідності подальших досліджень, спрямованих на вдосконалення організації та управління інвестиційними процесами з метою досягнення конкурентних переваг для підприємств.

Метою роботи є формування інвестиційної стратегії базового підприємства та розробка методичного забезпечення її реалізації, що спрямовано на формування конкурентних переваг СК «ЯТРАНЬ» ДП «ВІВАТОН».

Для досягнення поставленої мети було визначено та вирішено такі завдання:

- з'ясовано сутність інвестицій та нормативна регламентація відображення у фінансовій звітності результатів інвестиційної діяльності;
- досліджено сучасний стан та визначено на підставі узагальнення фахової літератури напрями розвитку теорії управління інвестиційними процесами;

- визначені організаційно - економічні особливості господарської діяльності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»;
- проаналізовано ефективність господарювання та надана оцінка конкурентоспроможності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»;
- оцінено ймовірність банкрутства та визначено ознаки наявності кризових явищ та оцінено перспективи забезпечення конкурентоспроможності підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»;
- визначені напрями удосконалення інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»;
- розглянуто інвестиції, як складову системи управління конкурентоспроможністю «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»;
- встановлено сутність та обґрунтовано напрями формування інвестиційної стратегії та управління інвестиційним процесом «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» з метою забезпечення конкурентних переваг

Об'єктом дослідження проведеного при виконанні кваліфікаційної роботи є інвестиційні процеси, що здійснюються з метою забезпечення конкурентних переваг.

Предмет дослідження у дипломній роботі – методологія, організація та методика управління інвестиційними процесами.

Методи дослідження. Дослідження здійснено з використанням загальнонаукових методів аналізу та синтезу, дедукції та індукції. При здійсненні аналітичних процедур використовувались методи економічних досліджень, а саме табличний, графічний, індексний. Оцінка стану та виявлення проблем управлінської та фінансової практики здійснювалась на підставі монографічного методу.

Інформаційна база дослідження. Інформаційними джерелами виконання роботи слугували нормативно – правові акти у сфері організації та методики управління інвестиційними процесами. Для з'ясування проблемних аспектів

методології управління інвестиційними процесами та забезпечення конкурентних переваг використовувались фахова преса, праці науковців, навчальна література. Дослідження організації та методики управління інвестиційної стратегії базового підприємства, проведення аналізу ґрунтувалось на використанні внутрішніх регламентів, первинних документів, фінансовій та статистичній звітності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН», результатах власних спостережень.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають практичну спрямованість, що підтверджується тим, що рекомендації з формування інвестиційної стратегії регламенту з облікової політики в частині інвестиційної діяльності прийняті до впровадження.

I. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ВПЛИВ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НА КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сутність інвестицій та нормативна регламентація відображення у фінансовій звітності результатів інвестиційної діяльності

Термін інвестиції походить від лат. Investio – «одягаю, означає вкладення капіталу в галузі економіки як в самій країні, так і за її межами. Поняття «інвестиції» [8; с.114] надзвичайно складне та багатоаспектне, тому серед науковців відсутня однозначність підходів до його визначення та тлумачення сутності. Термін інвестиції застосовується одночасно із поняттям вкладення. Деякі науковці пов'язують використання терміну вкладення з розвитком ринкової економіки. Науковці зазначають, що ці терміни є синонімами.

Інвестиції — це складна економічна категорія, яка часто трактується неоднозначно та має труднощі з практичним застосуванням. Фінансові інвестиції можуть бути спрямовані як на окремий актив, наприклад, акції конкретного підприємства, так і на портфель активів, коли такі вкладення набувають портфельного характеру.

У науковій та економічній літературі часто використовуються терміни «фінансові інвестиції» і «фінансові вкладення». Більшість дослідників погоджуються, що ці поняття мають подібний зміст. Проте, щоб зрозуміти сутність фінансових інвестицій, необхідно визначити, чи є між ними відмінності, чи вони є цілком ідентичними.

Провівши аналіз спеціалізованих джерел, можна знайти такі визначення:

«Фінансові інвестиції — це вкладення коштів у фінансові інструменти, такі як акції, облігації, цінні папери або банківські депозити»;

«Фінансові інвестиції — це капіталовкладення в акції, облігації, векселі та інші фінансові інструменти, які випускаються державними чи приватними організаціями і розміщуються на депозитах у банках» [11; с.72].

Щодо терміну «фінансові вкладення», то існують такі підходи:

«... це кошти, що підприємство вкладає у цінні папери або капітал інших компаній»;

«... це інвестиції у державні цінні папери, статутні капітали інших організацій чи надані позики»;

«... це вкладення організацій у цінні папери, акції, облігації чи інші фінансові активи, а також позики, які вони надають іншим структурам».

Таким чином, на підставі наведених визначень можна зробити висновок, що «фінансові інвестиції» та «фінансові вкладення» є взаємозамінними поняттями, які використовуються як синоніми. Їх сутність фактично збігається.

Також законодавством передбачена можливість здійснення інвестицій спільно громадянами та юридичними особами, а також як представниками України так і спільно з громадянами та юридичними особами іноземних держав.

Інвестиційна діяльність безпосередньо пов'язана з процесом вкладення капіталу що здійснюється суб'єктами з метою його подальшого зростання. В економічній літературі їх трактування є неоднозначним. Більш поширеними є фінансовий та економічний підходи. За фінансовим під інвестиціями розуміють всі види ресурсів (коштів), що вкладаються в господарську діяльність з метою отримання доходу, а за економічним підходом інвестиції це ресурси спрямовані на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу (виробничого потенціалу), а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу.

В Україні інвестиційна діяльність регулюється спеціальним нормативним документом — Законом, який встановлює загальні правові, економічні та соціальні засади здійснення інвестицій на території країни. Основна мета цього регулювання полягає у забезпеченні рівного захисту прав, інтересів та майна учасників інвестиційного процесу, незалежно від форми власності, а також у сприянні ефективному залученню інвестицій в національну економіку, розвитку міжнародного співробітництва та інтеграції України в глобальну

економіку [46].

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» [46] міститься визначення інвестицій як усіх форм матеріальних і нематеріальних цінностей, що вкладаються у підприємницьку діяльність чи інші види діяльності, метою яких є отримання доходу (прибутку) або досягнення соціального чи екологічного ефекту. Стаття 2 Закону дає визначення інвестиційної діяльності, яка включає практичні дії фізичних і юридичних осіб, а також держави, спрямовані на реалізацію інвестицій через різних учасників, а саме:

- громадян, юридичних осіб — підприємців, неприбуткових організацій;
- державу через її органи влади та державні підприємства;
- місцеві органи самоврядування;
- іноземних інвесторів.

На сучасному постіндустріальному етапі розвитку глобальної економіки інноваційний підхід до інвестицій набуває особливого значення. Його суть полягає в тому, щоб спрямовувати капіталовкладення на досягнення інноваційних результатів. Законодавство України визначає інноваційну діяльність як комплекс заходів, орієнтованих на створення, впровадження, поширення та реалізацію інновацій.

Закон України «Про інноваційну діяльність» [47] наголошує, що її ціль полягає в отриманні комерційного чи соціального ефекту за допомогою інвестицій, спрямованих на об'єкти інноваційної діяльності. Отже, інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з інвестиційною та розглядається як її окремий напрямок, залежно від поставлених цілей.

За Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [48] інвестиційна діяльність трактується як придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

За МСБО 25 «Облік інвестицій» інвестиція – це актив, що утримує

підприємство для приросту капіталу через розподіл доходу, щоб збільшити вартість капіталу або отримання інших вигод для підприємства-інвестора. Запаси та основні засоби (інші, ніж інвестиційна власність) не є інвестиціями.

За Податковим кодексом (статті 14.1.81) зазначено, що «інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно» [45].

На законодавчому рівні чітко розмежовані поняття «інвестиція» та «інвестиційна діяльність». Останнє є значно ширшим терміном, що охоплює не лише самі інвестиції, але й весь процес їх реалізації, включаючи впровадження інновацій, продаж необоротних активів та груп вибуття. У системі бухгалтерського обліку об'єктами виступають як інвестиції, так і результати, отримані внаслідок інвестиційної діяльності. Побудова обліку має свої особливості, які залежать від типу інвестицій та способу використання їхніх результатів.

Наукова основа для створення ефективної облікової системи будь-якого процесу передбачає чітке визначення суб'єктів, об'єктів і цілей. Відповідно до сутності інвестиційної діяльності, для забезпечення інформаційних потреб управління, а також виконання контрольної функції, спрямованої на моніторинг цільового використання коштів і оцінку ефективності інвестиційного процесу, необхідно розробити класифікаційні критерії. Це включає види, форми та джерела фінансування. Через багатогранність інвестиційної діяльності існують різні підходи до класифікації інвестицій.

Активізація інвестиційних процесів має ключове значення як для зростання економіки в цілому, так і для розвитку окремих галузей та підприємств. Для суб'єктів господарювання основною метою інвестування залишається отримання доходу від вкладених коштів. У сучасних умовах усі підприємства, незалежно від форм власності, тією чи іншою мірою залучені до інвестиційної діяльності. Ефективне її здійснення потребує правильного обліку операцій і точного відображення їх у фінансовій звітності.

Організація обліку фінансових інвестицій базується на економічно обґрунтованій класифікації. Тому класифікаційні характеристики фінансових інвестицій мають бути сформовані так, щоб максимально розкривати сутність поняття і задовольняти потреби користувачів інформації.

В економічній літературі спостерігаються і інші підходи, що можуть бути реалізовані з метою поліпшення аналітичних якостей обліку та звітності та посилення управлінської складової обліку. Так, виокремлюють інвестиції в об'єкти підприємницької діяльності за формами. З метою обліку, аналізу та планування виокремлюють різні класифікаційні критерії (табл.1.1).

Таблиця 1.1. - Класифікація інвестицій відповідно до змісту інвестиційного процесу за різними критеріями

Критерій	Форми та види
об'єкти	реальні та фінансові
характер участі в інвестуванні	прямі і непрямі
період інвестування	короткострокові та довгострокові
форми власності інвесторів	приватні (акціонерні), державні, іноземні та спільні
регіональна ознака	внутрішньодержавні, місцеві та закордонні

Під реальними інвестиціями розуміють вкладення коштів у реальні активи: як матеріальні, так і нематеріальні (інноваційні інвестиції). Під фінансовими інвестиціями - у різні фінансові активи, зокрема вкладення у цінні папери.

Прямі інвестиції - це «безпосереднє вкладення коштів інвестором в об'єкти інвестування, а непрямі - опосередковане іншими особами (інвестиційними фондами, фінансовими посередниками)» [11;с.72]. Поширеним є в сучасних умовах створення венчурних фондів, що інвестують створення інноваційну діяльність.

Одним з цікавих зарубіжних підходів є класифікація інвестицій за критерієм «об'єкти спрямування»:

– інвестиції у майно (матеріальні інвестиції) – інвестиції у будівлі, споруди, обладнання, запаси матеріалів;

- фінансові інвестиції – придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- нематеріальні інвестиції – інвестиції у підготовку кадрів, дослідження, рекламу.

Українські економісти також неоднозначно класифікують інвестиції. Так, Мазаракі А.А. їх виокремлює за напрямками інвестиційної діяльності:

- реальні (прямі, економічні);
- фінансові;
- інноваційні.

На нашу думку, такий підхід у сучасних умовах можна вважати досить обґрунтованим. У межах правових норм його впровадження в системі бухгалтерського обліку забезпечується виділенням реальних елементів серед нематеріальних активів. Однак цього недостатньо, оскільки відсутні дієві методики визначення вартості інноваційного продукту з урахуванням його подальшого призначення – чи то для комерціалізації, чи для капіталізації. У цьому контексті варто відзначити роботи Крупки Я.В., які заслуговують на увагу.

Майорова Т.В. у розвиток існуючих підходів до класифікації інвестицій обґрунтовує доцільність введення додаткового критерію та поділяє на інвестиції в «зовнішні умови» та інвестиції у власну діяльність.

Щодо терміну інвестування спостерігається підхід за яким крім короткострокових та довгострокових пропонується виокремлення середньострокових. Інші запропоновані критерії визначають якісні характеристики інвестицій (спрямовані на фінансові інвестиції) та можуть бути використані фінансовими менеджерами та аналітиками в системі управлінського обліку, але в системі фінансового обліку не застосовуються. Так, визначається доцільність розширення класифікаційних ознак за рівнем ризику з виокремленням:

- без ризикових;
- низько ризикових;

- середньоризикових;
- високоризикові;
- спекулятивні.

Найбільш вагомий доробок до сучасної вітчизняної методології інформаційного забезпечення управління інвестиційними процесами, зокрема стосовно класифікації здійснив Крупка Я.Д., що виокремлює такі класифікаційні критерії, як:

- види інвестицій;
- форми інвестування;
- об'єкти інвестування;
- суб'єкти інвестування;
- участь в інвестуванні;
- термін інвестування.

Саме вищенаведена класифікація відповідає нормативній регламентації та забезпечує відповідність побудови обліку інвестиційного процесу запитам управління.

О. С. Корпан вважає, що є необхідним класифікувати інвестиції за галузевою ознакою (видом економічної діяльності). Ми виходимо з того, що специфіка господарської діяльності враховуються в межах формування облікової політики на рівні суб'єкта господарювання і щодо інвестиційної діяльності не має галузевого забарвлення [32].

1.2 Сучасний стан та напрями розвитку теорії управління інвестиційними процесами та забезпечення конкурентоспроможних переваг

Інвестиції відіграють ключову роль у забезпеченні економічного зростання підприємств, слугуючи джерелом для придбання основних засобів та формування обігових ресурсів. Особливістю фінансових інвестицій є їх здатність акумулювати значні обсяги ресурсів, які за допомогою ринкових

механізмів перерозподіляються між підприємствами, що мають у них потребу.

Порівняно з реальними капітальними інвестиціями, фінансові інвестиції характеризуються більшою складністю в розумінні їхньої природи та джерел походження. Це питання вже тривалий час викликає інтерес у наукових колах, але досі залишається дискусійним та вимагає подальших досліджень.

Формування концептуальних основ інвестиційної теорії розпочалося ще в давнину. Одними з перших спроб зрозуміти природу інвестицій як складової економічного життя суспільства вважаються праці філософів античної Греції – Платона, Ксенофонта та Аристотеля, які аналізували економічні процеси з філософської точки зору.

Однак не лише ці мислителі займалися вивченням сутності інвестицій та джерел їх формування. Значний внесок у розвиток інвестиційної теорії зробили представники численних наукових шкіл, чії дослідження суттєво розширили уявлення про цю сферу. Основні напрями вивчення теорій інвестицій наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. - Наукові школи, які займалися дослідженням природи інвестицій та інвестиційного процесу

Наукові школи (напрямки)	Їх внесок	Представники
1	2	3
Меркантилісти	Меркантилісти визначали товарно-грошові відносини через первісне нагромадження капіталу, а також відзначали провідну роль держави у системі господарських відносин	Томас Ман, Давід Юм, Жан Кольбер, Людвіг фон Зекендорф
Фізіократи	Фізіократи вважали, що інвестиціями є початкові аванси, необхідні для придбання засобів виробництва у землеробстві, які не потребують щорічного відшкодування	Франсуа Кене
Класична школа	Представники класичної школи не залишилися осторонь дослідження природи інвестицій. Так, Адам Сміт відзначав дещо суперечливий характер інвестицій, пояснюючи це тим, що: інвестиції виступають як майно та гроші індивідуума, які приносять йому дохід (прибуток); інвестиції виступають як фактор виробництва, які, в свою чергу, створюють багатство у суспільному масштабі	А. Сміт
Марксисты	К.Маркс розкрив зміст стадій інвестиційного процесу, виділивши зокрема такі: інвестування, перетворення вкладених цінностей у приріст капітальної вартості, отримання доходів або прибутку	К. Маркс
Маржиналісти	Маржиналісти виділили та систематизували фактори,	К. Менгер

	які впливають на попит та пропозицію інвестиційних ресурсів	
Неокласична школа	А. Маршалл, який визначав інвестиції як втілення усіх витрат на капітал (витрати на торговельно-промисловий капітал, позики, інші форми контролю над грошовим ринком), які здатні приносити своєму власнику дохід у майбутньому	А Маршал, Дж. Мід, Е. Денісон, Р. Солоу та ін
Кейнсіанська школа	Дж. Кейнс визначав, що «інвестиції – це початковий приріст цінності капітального майна у результаті виробничої діяльності даного періоду». Й. Шумпетер вважав за доцільне відносити до категорії “інвестиції і кредитну емісію, і визнаючи, що саме інвестиційні процеси формують основні засади для формування базису економічного зростання, через активізацію та розвиток інноваційної діяльності	Дж. Кейнс, Й. Шумпетер
Неокейнсіанці	Саме неокейнсіанці першими почали досліджувати взаємозалежність та зв'язок інвестицій та науково-технічного прогресу, використовуючи у своєму аналізі математичний апарат	Е. Домар, Ф. Модільяні, Е. Хансена, Р. Харод та ін.
Монетаристи	М. Фрідман відзначав, що ціна інвестиційних ресурсів та загальна інвестиційна активність суб'єктів господарювання залежить і від кількості грошей в обігу, через що виникає необхідність регулювання даного показника, через розробку системного апарату впливу на такі показники, як величина грошової маси та швидкість її обігу, а також обсяги грошової та кредитної емісії	М. Фрідман
Інституціоналісти	Запропонували аналізувати інвестиційні процеси у нерозривному зв'язку з політичними, правовими, соціальними, технологічними та іншими факторами впливу, підвищивши таким чином ступінь комплексності аналізу інвестицій як економічної категорії	Т. Веблен, Дж. Коммонс, Д. Б'юкенен, П. Самуельсон та ін.

Протягом XVIII-XIX ст. наука в цілому сформулювала основні засади теорії інвестицій.

Сучасне розуміння сутності інвестицій сформувалося завдяки аналізу праць представників усіх раніше згаданих наукових напрямків, що поступово сприяло розширенню та поглибленню знань в галузі інвестування. Особливо важливим стало вивчення досліджень Г. Марковіца, У. Шарпа, Г. Александера, Л. Гітмана, Дж. Бейлі та інших, які значно розширили термінологічний апарат інвестиційної теорії, підвищивши її статус до окремої галузі економічної науки. Це дозволило визначити важливість інвестицій та їхній вплив на розвиток економічної системи.

У сучасних наукових працях особливу увагу приділяють розгляду інвестицій як процесу вкладання фінансових ресурсів з метою їхнього зростання у майбутньому.

Мають місце також і інші підходи тлумачення сутності «інвестиції»:

- як способу розміщення капіталу, який повинен призводити до збереження або зростання вартості капіталу та/або принести позитивну величину доходу;
- як придбання акцій чи облігацій з розрахунком на деякі фінансові результати;
- як будь-який інструмент, в який можна вкласти гроші, розраховуючи зберегти або примножити їх вартість і (або) забезпечити позитивну величину доходу.

Управління конкурентоспроможністю підприємства включає низку заходів, спрямованих на постійне вдосконалення продукту, пошук нових каналів для збуту, розширення груп споживачів, а також покращення рівня обслуговування та реклами. Цей процес є важливою складовою загальної системи управління підприємством. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, поділяються на внутрішні та зовнішні.

Механізм управління конкурентоспроможністю досягне максимального ефекту, якщо він сприятиме посиленню мотивації працівників. Такий механізм забезпечує узгодженість інтересів усіх учасників процесу через правильний вибір методів і ресурсів управління, що відповідають специфіці впливу на фактори. Без цієї узгодженості неможливо ефективно впливати на внутрішні й зовнішні аспекти і досягти бажаних результатів. Механізм управління конкурентоспроможністю є складною системою, що включає різноманітні дії, спрямовані на досягнення визначених цілей.

При формуванні стратегії управління конкурентоспроможністю підприємству необхідно враховувати низку важливих факторів:

- рівень розвитку науки і технологій виробництва;
- застосування новітніх наукових відкриттів та інновацій;
- інтеграція сучасних автоматизованих технологій у виробничі процеси;
- виробництво конкурентоспроможних товарів з відповідними

нормативними, технічними та економічними характеристиками;

- ефективне використання всіх ресурсів підприємства, включаючи матеріальні, трудові та фінансові;
- фінансова стабільність підприємства, яка оцінюється через різні показники, такі як коефіцієнти активності, ліквідності та автономії.

Ключовим чинником стабільності конкурентоспроможності є не лише здатність підприємства випускати високоякісні продукти, а й уміння забезпечити їх успішне просування на ринку. Конкурентоспроможність товару та підприємства взаємопов'язані, де одне є складовою іншого.

Здатність підприємства успішно конкурувати на ринку товарів безпосередньо залежить від якості продукції та правильного використання усіх ресурсів і методів, які надають перевагу в умовах конкурентної боротьби.

Споживачі щодня оцінюють підприємства, які продають товари, щоб вибрати те, яке, на їхню думку, найкраще задовольняє їхні потреби. У свою чергу, підприємство повинно докласти всіх зусиль, щоб стати вибором номер один для споживачів. Для цього необхідно визначити основні аспекти, які важливі для покупців, і акцентувати на них увагу в управлінні:

- різноманітність товарного асортименту (як зазначав Г. Джоунз, діє правило 80/20: 80% прибутку приносять лише 20% товарів, і саме ці товари потрібно виділити для продажу);
- доступний рівень цін, що відповідає якості товарів;
- покращення якості продукції (сучасний технічний рівень, відсутність дефектів, надійність у використанні, інноваційність);
- кваліфікація персоналу та рівень обслуговування клієнтів;
- ефективне розташування товарів (кожна категорія товарів повинна бути в сталому місці, що полегшує вибір для покупців);
- реклама;
- оформлення магазинів та інші фактори.

Цей підхід дозволяє організувати потік клієнтів, оптимізувати час вибору

товарів, підвищити пропускну здатність магазинів та знизити трудові витрати працівників.

Одним із важливих аналітичних інструментів для виявлення конкурентних переваг, а також для оцінки слабких і сильних сторін як власного підприємства, так і конкурентів, є концепція ланцюга створення вартості, розроблена М. Портером. Вартість, яку генерує підприємство, є результатом поетапного виконання різних видів діяльності, які можна розподілити на основні та допоміжні функціональні підсистеми. Це дає можливість оцінити вклад кожної діяльності в досягнення кінцевого результату та взаємодію між ними.

Формування конкурентної переваги, зважаючи на основні положення концепції ланцюга вартості, повинно передбачати рішення триєдиного завдання, а саме:

- оптимізацію рівня виконання базисних функцій;
- ефективну міжфункціональну координацію;
- погодження з впливом зовнішніх чинників.

Для досягнення конкурентних переваг у сучасних умовах необхідно розробити та впровадити концепцію антикризового управління потенціалом підприємства, а також реалізувати ефективну стратегію, яка забезпечить створення механізму, здатного гарантувати досягнення високої конкурентоспроможності.

Хоча вибір стратегії конкурентної боротьби залежить від специфіки діяльності підприємства, можна виділити низку загальних завдань для вітчизняних компаній на сучасному етапі, серед яких: зниження витрат, диференціація товарів, сегментація ринку, впровадження інновацій та здатність оперативно реагувати на зміни потреб споживачів.

При визначенні стратегії важливо ретельно проаналізувати ринок, його кон'юнктуру та тенденції розвитку. Перспективні ринки зазвичай мають високі бар'єри для входу, підтримку держави та пропонують товари без замінників. Ключовими питаннями для маркетингової стратегії фірми є визначення ринку,

конкурентів і способів досягнення високих прибутків.

Облікове супроводження інвестиційної діяльності визначається тим, що інвестиції асоціюються як з початковими авансами для придбання виробничих засобів, так і з активами, що приносять дохід власникам у майбутньому, що відповідає сучасному розумінню інвестицій.

За словами провідних науковців, проблемою залишається те, що формування інформаційних потоків, які характеризують інвестиційні процеси, не дозволяє ефективно приймати управлінські рішення. М.І. Бондар виділяє кілька основних причин, серед яких:

- недостатня відображеність в обліку та звітності стану і результатів інвестиційної діяльності;
- відсутність єдиного підходу до формування інформаційних потоків (основна увага має бути приділена реальним, економічно обґрунтованим даним);
- інформація, що надається у фінансовій, статистичній та податковій звітності, відображає лише факти минулого, в той час як інвесторів більше цікавить майбутній розвиток бізнесу;
- обліково-аналітична інформація піддається впливу детермінованої економічної парадигми, коли рішення інвесторів часто базуються на інтуїції, враженнях і необґрунтованих прикладах.

У сучасних умовах інформація стає визначальним компонентом - активом будь - якої фірми, її стратегічного розвитку, найбільшу вигоду, з яких уміють отримувати лідери ринку, зменшуючи цим ступінь ризиків здійснення інвестицій.

Згідно з думкою провідних дослідників, фінансова звітність не здатна надати всю необхідну інформацію для прийняття економічних рішень, особливо в контексті інвестиційної діяльності.

Прийняття економічних рішень учасниками інвестиційного процесу передбачає оцінку здатності генерувати грошові потоки та наявність впевненості щодо досягнення позитивного фінансового результату в

майбутньому.

Аналізуючи фінансову звітність, доцільно підтримати пропозиції науковців щодо окремого відображення результатів інвестиційної діяльності із застосуванням специфічних показників, таких як «Інвестиційні доходи» та «Інвестиційні витрати» у Звіті про фінансові результати.

На сьогодні основним джерелом для оцінки інвестиційної привабливості підприємства залишається фінансова звітність. Вона є головним систематизованим джерелом фінансових даних про діяльність підприємства та основою для подальших аналітичних розрахунків, необхідних для прийняття управлінських рішень. На основі інформації з балансу ухвалюються рішення щодо доцільності співпраці з підприємством як партнером, оцінюються ризики вкладень, можливість придбання акцій компанії та інші важливі рішення.

1.3 Проблемні аспекти та напрямки розвитку контролю, як функції системи управління інвестиційними процесами

У сучасних економічних дослідженнях термін «контроль» найчастіше описується як постійно діючий елемент управлінського процесу, який не обмежується лише перевіркою виконання рішень, а забезпечує управлінський персонал необхідною інформацією. Контроль виступає як функція управління, яка об'єднує різні напрямки діяльності, пов'язані з формуванням даних про стан і функціонування керованого об'єкта, вивченням аналітичних даних, діагностикою, оцінкою процесів розвитку, ефективності стратегій, а також результатів використання методів управління. У контексті інвестиційної діяльності контроль слід трактувати як процес спостереження та перевірки результатів дій господарюючих суб'єктів, пов'язаних з ефективністю вкладень майнових і інтелектуальних ресурсів у різні види підприємницької та іншої діяльності для отримання прибутку або соціального ефекту.

Отже, інвестиційний контроль передбачає порівняння фактичних

результатів з запланованими з метою ефективного управління реалізацією інвестиційних проектів і програм, досягнення поставлених завдань, а також виявлення і усунення значних відхилень та негативних економічних явищ. Інвестиційний контроль є складовою частиною економічного контролю на підприємстві, тому його слід розглядати з двох методологічних точок зору: як функцію управління інвестиційним процесом і як систему моніторингу інвестиційної діяльності організації, що формує обліково-аналітичну базу для потреб учасників інвестиційного процесу. Для детальнішого вивчення інвестиційного контролю його аналіз буде проводитись як частини системи економічних відносин.

Таким чином, поняття «інвестиційний контроль» є багаторівневою системою економічних відносин, що спрямована на формування інформації про стан і тенденції розвитку інвестиційної діяльності господарюючого суб'єкта з метою визначення її ефективності. Як і будь-яка економічна система, інвестиційний контроль має свій суб'єктивно-об'єктивний склад та визначену мету функціонування.

В залежності від суб'єкта контролю інвестиційний контроль поділяють на внутрішній та зовнішній. Найбільш поширеною формою зовнішнього контролю є аудит, який може бути попереднім, поточним або послідовним за часом. Внутрішній (управлінський) інвестиційний контроль здійснюється спеціалізованими підрозділами підприємства для забезпечення нагляду та управління економічними процесами з боку керівництва організації. Цей вид контролю включає перевірку і створення інформаційної підтримки, яка відповідає потребам керівництва для аналізу інвестиційної політики, управлінських процедур та механізмів, прийнятих для забезпечення високої ефективності реалізації інвестиційної стратегії підприємства, управління інвестиційними ризиками та досягнення бажаних економічних або соціальних результатів.

Щодо внутрішнього контролю більш поширеним є попередній та поточний.

На думку більшості науковців та практиків інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання є одним із найбільш складних видів бізнесу, що має великий ступінь ризикованості. Здійснення інвестиційного процесу потребують значних ресурсів, зокрема фінансових, матеріальних та трудових, що вилучаються з господарської діяльності. Відповідно, прийняття рішень щодо доцільності, своєчасності та оптимальності обсягів і залучених джерел фінансування інвестиційної діяльності є передумовою її ефективності. Саме на етапі попереднього контролю (аудиту) таке рішення і приймається суб'єктами інвестиційного процесу до яких відносяться як суб'єкти господарювання за рішенням яких здійснюється інвестиційна діяльність так і суб'єкти, що фінансують інвестиційну діяльність. До останніх відносяться представники фінансових установ та благодійних фондів (у разі інвестування у соціальну сферу), а також представники державних організацій у разі здійснення інвестицій за рахунок державного фінансування.

Контроль інвестиційної діяльності поділяється за різними суб'єктами, які мають різні інтереси і відповідно різноспрямовану мету контрольних процедур. Так, при прийнятті рішень фінансовою установою щодо кредитування позичальника під інвестиційний проект основне завдання це встановлення платоспроможності потенційного позичальника на етапі попереднього аудиту; контроль цільового використання кредитних ресурсів при здійсненні інвестиційної діяльності. Для позичальника на попередньому етапі, відповідно є необхідним обрати кредитора та варіант кредитування за цим напрямом. У разі здійснення інвестиційної діяльності спрямованої на соціальну сферу за рахунок коштів неприбуткових установ або держави в першу чергу має вирішуватись питання при процедурі аудиту щодо оптимізації вибору виконавця. Поширеним, як закордоном так і в нашій країні є тендер як основа оптимізації вибору.

Результати інвестиційної діяльності мають значний вплив на ефективність підприємництва в цілому. До суттєвих чинників, які не сприяють збільшенню обсягів інвестиційної діяльності в Україні, сучасні дослідники

справедливо відносять:

- недостатню економічну ефективність інвестиційних проектів;
- низьку інвестиційну привабливість підприємств;
- слабкий державний захист капіталу інвесторів;
- відсутність ринкової інфраструктури і дієвих механізмів щодо здійснення інвестицій та повернення капіталу.

Ми вважаємо, що одним з чинників також є недостатній рівень інформаційного забезпечення управління інвестиційною діяльністю та неефективність процедури попереднього аудиту при прийнятті рішень щодо здійснення інвестиційного проекту, а також необґрунтований вибір варіанту фінансування.

В сучасних умовах господарювання (дефіцитний бюджет, загроза фінансової кризи, недовіра іноземних інвесторів до стабільності бізнесу в країні, низька прибутковість) реальними фінансовими джерелами є залучення кредитних ресурсів, що потребує зваженого рішення доцільності інвестування. Відповідно при здійсненні попереднього аудиту є необхідним розглянути альтернативні варіанти, провести розрахунки ефективності як альтернативних інвестиційних проектів так і фінансових ресурсів. Складовою процедури аудиту у цьому зв'язку є аналітичні процедури, що передбачають такі об'єкти аналізу:

- перспективи розвитку інвестиційної діяльності підприємства;
- формування обсягу і структури інвестиційних ресурсів відповідно до завдань інвестиційної діяльності на початковій стадії розвитку інвестиційного процесу;
- перспективи формування інвестиційних ресурсів та стратегічне планування на кожній стадії інвестування.

У результаті попереднього етапу аудиту за кожним інвестиційним проектом має бути після прийняття рішення щодо його впровадження має бути визначена оптимальна структура інвестиційних ресурсів спрямована на максимізацію ефективності інвестування.

Поточний контроль інвестиційного процесу має забезпечити контроль

цільового характеру використання ресурсів, відповідність здійснення процесу інвестування запланованим обсягам, а також адекватність відображення в обліку інвестиційного процесу та його результатів як вимогам чинного законодавства так і інформаційним запитам управління. Ефективність поточного контролю інвестиційного процесу певним чином обумовлена якістю облікового забезпечення. Відповідно при попередньому аудиті доцільно провести аналіз облікової політики на предмет її відповідності не лише потребам формування фінансової звітності, але й потребам перманентного контролю.

Кінцевий результат інвестиційної діяльності залежить від структури сформованих інвестиційних ресурсів та ефективності їх використання. Відповідно, послідуєчий аудит (наступний) інвестиційного процесу передбачає перевірку цільового характеру використання ресурсів та визначення показників ефективності впровадження результатів інвестиційного процесу. На цьому етапі може бути прийнято рішення щодо вилучення необоротних активів з господарського обороту та доцільності їх продажу.

Інвестиційна діяльність є унікальною, тому визначення факторів, що впливають на інвестиційний процес, має важливе значення для подальшого розвитку теорії контролю за інвестиціями.

Категорії факторів, що впливають на інвестиційну діяльність підприємства, залежать від концепції, за якою досліджується функціонування організації. У сучасних наукових джерелах виділяють дві основні концепції: раціоналістичну та маркетингову. Згідно з раціоналістичною концепцією, успішність діяльності залежить від внутрішніх факторів, а підприємство розглядається як замкнена економічна система. Однак в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів економіки кожна компанія взаємодіє із зовнішнім середовищем. Це означає, що підприємство є відкритою системою, яка залежить від зовнішніх ресурсів, таких як енергія, інформація та матеріали, і повинна вміти адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі для забезпечення своєї життєздатності.

Ми підтримуємо точку зору науковців, які вважають доцільним аналіз організаційних та методичних аспектів контролю з огляду на маркетингову концепцію управління підприємством. Згідно з цією концепцією, Шкіренко В.В. визначає фактори, що впливають на інвестиційний процес, розподіляючи їх на внутрішні та зовнішні (рис. 1.1), щоб оцінити їхній вплив на інвестиційну діяльність.

Рисунок 1.1. – Чинники впливу на інвестиційну діяльність

Ефективність інвестиційної діяльності підприємства безпосередньо чи опосередковано залежить від численних зовнішніх і внутрішніх факторів, що, в свою чергу, створює особливості інвестиційної діяльності компанії, які повинні бути враховані при формуванні системи інвестиційного контролю.

Діяльність учасників інвестиційного контролю зосереджена на аналізі стану та трансформації об'єктів інвестиційної діяльності. Об'єкти контролю можна умовно поділити на дві категорії: матеріальні та нематеріальні.

Матеріальні об'єкти включають будь-яке майно, зокрема основні фонди, оборотні кошти, цінні папери, цільові фінансові вкладення, науково-технічну продукцію тощо. Це вимірювані об'єкти, які зазнають змін в процесі інвестиційної діяльності для досягнення конкретних управлінських цілей.

Нематеріальні об'єкти інвестиційного контролю включають інтелектуальні ресурси, майнові права, організаційні структури, інформаційні потоки та інші елементи. Деякі дослідники також відносять до таких об'єктів управлінські рішення, які стосуються інвестиційної діяльності підприємства, зокрема їх оптимальність, ефективність, раціональність і здатність відповідати поточним соціально-економічним умовам.

Різноманітність учасників і об'єктів інвестиційного контролю визначає існування великої кількості його видів і форм, які можуть бути класифіковані за різними ознаками. Ступінь трансформації об'єктів інвестиційної діяльності залежить від характеру і структури цілей компанії. На основі цього можна виділити кілька типів контролю:

- «стратегічний інвестиційний контроль (оцінка реалізації інвестиційної стратегії підприємства та основних показників його діяльності, контрольний період — квартал або рік),
- тактичний інвестиційний контроль (аналіз ефективності поточних інвестиційних цілей, проектів і програм, контрольний період — місяць або квартал),
- оперативний інвестиційний контроль (перевірка виконання календарних планів, поточних завдань, розрахунків, інвестиційних контрактів тощо)» [11].

Аудит інвестицій виступає як форма інвестиційного контролю і є напрямом експертної діяльності, яка полягає в перевірці та оцінці системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю операцій, пов'язаних з інвестуванням, виявленні помилок та зловживань у цій сфері.

У процесі аудиту особливо важливо порівнювати прогнози з фактичними даними, щоб виявити відхилення та оцінити їхню суттєвість. Для цього аудитор

виконує кілька процедур, які можна поділити на три категорії:

- оцінка ризиків інвестиційних проектів — це процедура, що спрямована на отримання розуміння діяльності підприємства і його середовища для оцінки можливих викривлень у фінансових звітах з реалізації інвестиційних проектів;

- тести контролю інвестиційних проектів — перевірки, що виконуються для підтвердження ефективності контролю з метою запобігання або виявлення суттєвих порушень щодо інвестиційних проектів;

- процедурні перевірки по суті інвестиційних проектів — це аудиторські перевірки, що зосереджені на виявленні суттєвих викривлень на рівні тверджень, включаючи статистичну перевірку інформації та аналітичні процедури.

Організаційні форми інвестиційного контролю розвиваються і змінюються під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають функціонування підприємств та економічної системи в цілому. Стрімкий розвиток ринкових відносин і трансформаційні процеси в економіці України сприяють появі нових форм і видів контролю, на які впливають різноманітні чинники.

У науковій літературі термін «контроль інвестицій» доповнюється поняттям «інвестиційний контроль», яке описує багаторівневу систему економічних відносин, що формується в процесі реалізації інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання. Використання цього поняття є доцільним. Для створення ефективної системи інвестиційного контролю на підприємстві важливо попередньо дослідити фактори, які впливають на інвестиційний процес. Це дозволяє визначити особливості інвестиційної діяльності конкретного підприємства і розробити відповідну індивідуальну систему контролю.

2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

2.1. Характеристика «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

Базовим для дослідження обрано дочірнє підприємство «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН», яке займається вирощуванням грибів - шампінйонів. Засновником Підприємства та власником майна виступає юридична особа – Приватна виробнича фірма «Віватон», розмір зареєстрованого статутного капіталу становить 35000,00 грн. Власником підприємства засновника є фізична особа, що має право здійснювати безпосередній контроль діяльності та опосередковано (через найманого керівника – президента) реалізує управлінські функції, тобто керівник досліджуваного підприємства безпосередньо підпорядковано власнику підприємства засновника. Керівнику «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» делеговано засновником функції внутрішньогосподарського менеджменту, а управлінські рішення пов'язанні із стратегічним розвитком, зокрема, формуванням інвестиційних ресурсів та напрямками інвестиційної діяльності приймає безпосередньо власник підприємства засновника.

«СК-ЯТРАНЬ» є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банківських установах, печатку, фірмовий бланк та інші реквізити й набуває права юридичної особи з дня державної реєстрації (Додаток А). Підприємство зареєстроване 12.09.1995 році виконавчим комітетом Кіровоградської міської ради та має Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи під № 14441200000 005610.

Юридична адреса: 25031, Кіровоградська область, м. Кропивницький, парк ім. 50- річчя Жовтня, будівля спортивно - оздоровчого комплексу ОА «ДРУКМАШ». Виробнича діяльність здійснюється на власних виробничих площах та власному технологічному обладнанні.

«СК-ЯТРАНЬ» здійснює свою діяльність відповідно до чинного

законодавства України, Статуту (Додаток Б) та інших внутрішніх нормативних актів. Це підприємство відноситься до категорії малих підприємств, оскільки середня кількість працівників за звітний період становила менше 50 осіб, а річний дохід не перевищує визначеного порогу.

Для ведення безперебійного процесу вирощування грибів, на підприємстві працює на умовах трудової угоди двадцять вісім основних працівників, що проілюстровано рис. 2.1.

Рисунок 2.1. - Організаційна структура підприємства «СК-ЯТРАНЬ»

Статутом передбачено доволі широкий діапазон діяльності. На сьогодні основним видом діяльності «СК-ЯТРАНЬ» є вирощування грибів але згідно з Статутом до діяльності підприємства належить також:

- в сфері торгівлі та послуг: оптова, роздрібна та комісійна торгівля продукцією і сировиною, виробленою самостійно або іншими підприємствами через свої магазини або інших юридичних осіб товарами промислово-технічного призначення, створення та організація профільних, універсальних;
- комерційних та комісійних магазинів, здійснення торгових операцій від імені третіх осіб, надання місць для тимчасового проживання та надання готових страв та напоїв, надання консультативних, посередницьких та інших послуг в галузі освіти, науки та культури, надання юридичних послуг та здійснення юридичної практики, організація ділових поїздок за кордон;

- в сфері охорони здоров'я людини: здійснення медичної практики, медичне консультування в галузі загальної та спеціальної медицини, здійснення стоматологічної практики, надання послуг медично-реабілітаційного та медично-оздоровчого характеру;
- у виробничо-господарській діяльності: виготовлення та реалізація меблів, медикаментів, біопрепаратів та медичного обладнання, реалізація продукції і послуг власного виробництва, заготівля, переробка та реалізація нафтопродуктів, виробництво та продаж засобів автоматизації, зв'язку та інших виробів з електронними елементами, виготовлення та реалізація спортивного обладнання;
- в агропромисловому секторі: виробництво, переробка та зберігання сільськогосподарської та харчової продукції, вирощування тваринних і рослинних ресурсів, виробництво харчових продуктів з фруктів і овочів;
- в будівництві: підготовчі роботи до будівництва, загальне та спеціалізоване будівництво будівель і споруд, монтаж будівельних конструкцій, роботи з технічного облаштування будинків (термоізоляція, звукоізоляція, монтаж систем освітлення), оренда будівельної техніки, виробництво будівельних матеріалів, будівництво та обладнання приміщень для тренувань, спортивних зборів і змагань;
- в сфері маркетингу: створення і розміщення реклами у періодиці, на радіо і телебаченні, розповсюдження рекламних матеріалів, оптово-роздрібна торгівля видавничою продукцією, підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів за заявками підприємств і організацій;
- у сфері фінансово-економічної діяльності: надання практичної підтримки підприємствам у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, розробка та реалізація спільних проектів з іноземними інвесторами, проведення операцій із купівлі, продажу та обміну валют на валютних аукціонах, біржах і міжбанківському ринку, організація відкриття обмінних пунктів за агентськими угодами з банківськими установами, створення лізингових підприємств, а також здійснення біржових операцій з цінними паперами;

– в області інформатики і комп'ютеризації: розробка, реалізація та впровадження програм та реалізація їх на зовнішньому і внутрішньому ринках, будівництво та технічне обслуговування мереж передачі даних та документального зв'язку, проведення науково-дослідних робіт у галузі комп'ютерних систем, інформаційних технологій та комунікацій.

Така практика визначення в Статуті максимально різнопланових видів діяльності є поширеною, але на наш погляд недоцільною. Відповідно з кодами економічної діяльності, що отримало підприємство, у реалії підприємство займається вирощуванням грибів шампіньйонів, та надає в оренду частку не виробничого приміщення.

Згідно даним статистичної звітності та показників відображених у відомості розподілу чисельності працівників, річного фактичного обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності, підприємство «СК-ЯТРАНЬ» останні десять років займається вирощуванням грибів шампіньйонів (печериць).

З метою здійснення операційної діяльності на підприємстві побудовано шість камер призначених для вирощування грибів з об'ємом 10 т кожна, для тимчасового зберігання продукції діє холодильна камера. Для вирощування шампіньйонів використовується спеціальна сировина - компостна маса (субстрат), покривельний ґрунт (спеціальна торф'яна маса), вода та спеціальні засоби для догляду. Необхідні для вирощування грибів матеріальні ресурси підприємство закуповує у постачальників ТОВ «Пономар», Литвінецька філія СТОВ ім. Шевченка, ТОВ «Світ соломи».

Побічними продуктами вирощування шампіньйонів є відпрацьований компост, який використовується в якості добрив для підвищення родючості ґрунтів, та рештки грибів (близько 10 %), які залишаються після збору врожаю і є цінним кормом для домашньої худоби та добривом для присадибних діляниць.

Поточні обсяги виробленої продукції регулярно реалізуються постійним клієнтам як на оптових ринках, так і під окремі замовлення. Серед

основних покупців грибів що вирощуються на підприємстві «СК - ЯТРАНЬ» є ТОВ «ФЗП», ТОВ «ВЕРЕСЕНЬ», ТОВ «ЕПЦЕНТР». Плановий сукупний об'єм визначається відповідно до обсягів замовлень та розрахунки здійснюються з покупцями у порядку планових платежів.

Вважаємо, що на підприємстві є необхідним активізувати пошук каналів збуту, тому що виробничі потужності дозволяють суттєво збільшити обсяги виробництва.

Технологічний процес здійснюється у відповідності з технологічною картою, щорічно приймається штатний розпис, розроблено та прийнято Положення про оплату праці. Проте суттєвим недоліком є відсутність посадових інструкцій, а також те що на підприємстві застосовують спрощені підходи до організації оплати праці. Додатково підприємство «СК-ЯТРАНЬ» у 2023 році крім вирощування грибів надавало в оренду частину виробничих камер. За 2023 рік у структурі витрат заробітна плата з нарахуваннями складала всього 13,9%, а відповідно це становить 15% чистого доходу. В 2021 році частка заробітної плати у структурі собівартості та у доході обіймала – 5%. Таке зростання частки оплати праці обумовлено підвищенням мінімальної оплати праці одночасно із зменшенням обсягів виробництва. У структурі фонду оплати праці має місце лише погодинна оплата праці відповідно до посадових окладів. Середня заробітна плата становить 3200,00 грн., що значно нижче рівня оплати праці на аналогічних підприємствах та нижче мінімального рівня оплати праці за рахунок використання праці за сумісництвом на неповний робочий день. Наведена інформація дає підстави стверджувати, що на підприємстві не реалізовано таких базових функцій оплати праці як відновлювальна, розподільча та стимулююча. На підприємстві керівник веде таблиць обліку робочого часу.

Таким чином досліджуване підприємство є малим, що обумовлює застосування лінійної структури управління. Управлінські дії здійснюються одноосібно керівником (директором), який приймає рішення по всім питанням, несе повну відповідальність за результати діяльності. Зі сторони засновника

розробляються стратегія, визначаються головні цілі, а керівником (президентом) здійснюються внутрішньогосподарський контроль, організація виробництва та координація дій працівників. На підприємстві відсутній відділ кадрів, кадровий облік здійснює посадова особа економіст. Суттєвим недоліком кадрового менеджменту є відсутність посадових інструкцій.

Підприємство відповідно до виду економічної діяльності та розміру має право на обрання спрощеного режиму оподаткування, проте керівництво обрало варіант оподаткування за загальною системою. Так, підприємство є платником податку на прибуток (Додаток В), проте скористалось правом як таке, що має обсяг чистого доходу нижче за 20 млн. грн. формування обороту до оподаткування без коригування бухгалтерського прибутку на податкові різниці. Підприємство за результатами 2023 року мало прибуток до оподаткування 8,5 тис. грн. а за результатами 2022 року 14,8 тис. грн. відповідно нараховано та сплачено у 2023 році 1500,00 грн у 2022 році 3,3 тис. грн. податкове навантаження на прибуток становило у 2022 році 28,7%, 2023 – 21,4%. При нарахуванні і сплаті ПДФО підприємство як податковий агент своєчасно здійснює розрахунок та складає і подає звітність форми 1-ДФ. Встановлено, що на підприємстві серед працівників є особи (штатні), що мають дітей до 18 років, проте податкова соціальна пільга не надається та працівники не є обізнаними з своїх прав. Також при вивченні практики нарахування ПДФО з'ясовано, що мали місце випадки продажу працівникам підприємства готової продукції (грибів) за пільговими цінами. Відповідно із вимогами чинного законодавства така різниця в цінах мала розглядатись як додаткове благо та оподатковуватись ПДФО, та є базою нарахування ЄСВ. Підприємство є платником ПДВ, реалізує свою продукцію платникам ПДВ – юридичним особам (3 контрагенти) та підприємцям, що мають статус платника ПДВ, а також підприємцям, що не є платниками ПДВ. Недоліком внутрішнього регламенту з облікової політики є відсутність розділу «Облікова політика в оподаткуванні». Проте, підприємство своєчасно реєструє виписані податкові накладні та контролює розрахунки за цим податком. Податкова звітність

подається і складається у повному обсязі. Використовуючи дані показників фінансової звітності далі в роботі проведено аналіз показників діяльності досліджуваного підприємства.

2.2. Аналіз ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

За для забезпечення розв'язання економічних і соціальних завдань підприємства потрібно визначити рівень ефективності використання наявних ресурсів та окреслити перспективи розвитку підприємства. На підставі даних фінансової звітності за період 2021-2023 рр. проведено аналіз показників ефективності діяльності підприємства «СК-ЯТРАНЬ» (Додаток Д, Е, Ж) .

Суть показника економічної ефективності виражається через взаємозв'язок між використаними ресурсами та досягнутими результатами виробництва, що дозволяє отримати вартісні оцінки ефективності виробничих процесів, наведені в таблиці 2.1. У ній представлено порівняння показників ефективності операційної діяльності.

Таблиця 2.1. - Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства «СК-ЯТРАНЬ»

Показники	2022 тис. грн	2023 тис. грн	2023/2022	2023/2022, %
Чистий дохід від реалізації продукції	1153,1	1333,7	180,6	15,6
Собівартість реалізованої продукції	1069,5	1459,0	389,5	26,7
Інші операційні доходи	93,4	360,0	266,6	285,4
Інші витрати	-	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування	14,8	8,5	-6,3	-42,5
Інші операційні витрати	162,2	226,2	64	39,4
Податок на прибуток	3,3	1,5	-1,8	-54,5
Чистий прибуток	11,5	7,0	-4,5	39,1

За даними наведеними в таблиці 2.1 видно, що за результатами діяльності підприємства в період 2022-2023 рр. підприємство «СК-ЯТРАНЬ» отримувало незначні прибутки. Спостерігається суттєве зростання витрат, зокрема собівартості, темпи якого випереджають зростання чистого доходу, що свідчить про неефективність використання ресурсів та невважену цінову політику та неоптимальне встановлення обсягів виробництва, що обумовлює необхідність розробки системи заходів спрямованих на зменшення постійних витрат. Так на неефективність діяльності впливали такі фактори, як низька якість сировини, порушення технологічних умов вирощування грибів. Підприємство реалізує гриби за цінами, що визначає ринок (конкуренти), найчастіше ціна реалізації набагато менша за ціну виробничої собівартості. Проблемою для підприємства є і розширення ринку збуту. За даними статистичної звітності по Кіровоградській області, на сьогодні в області зареєстровано лише одне досліджуване підприємство, що займається вирощуванням грибів. Решта виробників даного виду продукції працюють або в тіні або є підприємцями фізичними особами, що оподатковуються за спрощеною системою оподаткування. Дана схема оподаткування дозволяє конкурентам проводити реалізацію грибів на ринку без використання касових апаратів. Досліджуване підприємство втрачає обсяг доходів за рахунок орієнтації не на кінцевого споживача а на посередників. Збутова діяльність організована із суттєвими прорахунками, що обумовлює те, що значна частина готової продукції у результаті неможливості її продажу псується та підлягає знищенню.

Наступним етапом аналізу даних фінансової звітності досліджуваного підприємства є аналіз активів «СК-ЯТРАНЬ», показники структури активів наведено в таблиці 2.2.

За даними наведеними в таблиці 2.2 видно, що найбільша питома вага в структурі активів досліджуваного підприємства належить оборотним активам, а саме запасам, які включають як виробничі запаси, що використовуються підприємством для виробничих потреб, так і товари.

Таблиця 2.2- Аналіз структури та динаміки активів «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

№ п/п	Назва статті	01.01.2022 р		01.01.2023 р		01.01.2024 р	
		сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
1	<i>Необоротні активи, усього</i>	0	0	0	0	0	0
1.2.	основні засоби (залишкова вартість)	0	0	0	0	0	0
1.2.1	первісна вартість	79,5	36,1	79,5	36,1	79,5	36,1
1.2.2	знос	79,5	36,1	79,5	36,1	79,5	36,1
2	<i>Оборотні активи</i>						
2.1.1	в тому числі запаси	86,4	39,2	295,6	55,4	230,2	38,4
2.1.2	готова продукція	3,4	1,5	50,7	9,5	50,7	8,5
2.2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	113,3	51,4	132,4	24,8	309,3	51,6
2.2.1.	Дебіторська Заборгованість з бюджетом	6,8	3,1	37,5	7,0	-	-
2.2.2.	Інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	4,7	0,9	-	-
2.3	Грошові кошти та їх еквіваленти	6,7	3,0	62,9	11,8	0,5	0,08
2.4	Інші оборотні активи	7,3	3,3	-	-	59,4	9,9
3	<i>Вартість активів</i>	220,5	100	533,1	100	599,4	100

До складу товарів належать активи придбані підприємством з метою проведення поточного ремонту, у зв'язку з відсутністю коштів керівництво «СК-ЯТРАНЬ» не змогло здійснити ремонт адміністративної частини власної будівлі. В 2022 році, за результатами проведеної інвентаризації, було прийнято рішення реалізувати ці запаси. За даними фінансової звітності на підприємстві не ведеться облік незавершеного виробництва. Враховуючи, що процес вирощування грибів займає більше 35 діб, фактично, на дату складання

звітності є присутнім незавершене виробництво. За даними наведеними в табл. 2.2 спостерігається у динаміці зниження валюти балансу, що певним чином дає підстави зробити висновок про певне згортання діяльності. Проте на кінець 2021 року підприємство має повністю амортизовану суму необоротних активів, залишок запасів зменшився, даний факт є позитивним, керівництво проводить закупівлю лише необхідних запасів для ведення безперебійної господарської діяльності.

Виробничу діяльність досліджуване підприємство здійснює у власному приміщенні. У фінансовій звітності необоротні об'єкти обліковуються за залишковою вартістю, яка складається з сум понесених підприємством під час придбання будівлі за вирахуванням її зносу. На нашу думку вартість будівлі не відповідає справедливій вартості, що обумовлює необхідність проведення переоцінки.

Збільшення валюти балансу за останні 2 роки свідчить не стільки про розгортання діяльності, як про наявність інфляційних процесів. Залишкова вартість основних засобів дорівнює 0, що не відповідає їх вартості в оцінці за ринковими цінами (справедлива вартість) Керівництво «СК-ЯТРАНЬ» не вважає за потрібне проводити дооцінку необоротних активів, так як проведення даної операції потребує понесення додаткових витрат, а саме оплату послуг підприємства, що займається незалежною оцінкою.

У структурі активів лєвова частка припадає на запаси, що відповідає технологічним особливостям діяльності тому що до зрізу грибів у складі виробничих запасів представлено незавершене виробництво. Недоліком збутової політики є дебіторська заборгованість, так на 01.01.2024 р товарна дебіторська заборгованість становить 51,6%.

- Після проведеного аналізу основних проблем управління дебіторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві їх можна згрупувати таким чином:
- відсутність чітких даних щодо термінів погашення зобов'язань з боку підприємств-дебіторів;

- не розроблено регламент та методологію для роботи з простроченою дебіторською заборгованістю;
- відсутня оцінка фінансового стану дебіторів (було виявлено, що, порушуючи вимоги НП(С)БО 10, дебіторська заборгованість у фінансовій звітності підприємства відображена за первісною вартістю, а не за чистою реалізаційною, що знижує аналітичну цінність балансу)..

Для вирішення вищезгаданих проблем з метою покращення фінансового стану «СК-ЯТРАНЬ» доцільно застосовувати ряд заходів, а саме: проводити оцінку платоспроможності й ділової сумлінності покупців. Необхідну інформацію можливо отримати із фінансової звітності. На сьогодні в Україні, на відміну від країн з «цивілізованою» економікою, не налагоджено публічність інформації учасників ринку.

Система оцінки покупців надасть можливість підсумувати всі ризики, пов'язані з установами договірних відносин з діловими партнерами. Доцільно співпрацювати лише за 100% - системою передплати з покупцями. Використовувати варіабельні системи сплат, що будуть враховувати фінансові можливості дебіторів (штрафи, передплата і поступова оплата, розстрочення, знижки).

Суттєвим ускладненням збутової діяльності є те, що більшість покупців – це фізичні особи – підприємці, платники ПДВ та юридичні особи – платники ПДВ. На нашу думку одним з доцільних напрямів оптимізації збутової діяльності є відкриття магазину фірмової торгівлі, що потребує розробки відповідного інвестиційного проекту. Доцільним в межах диверсифікації збутової діяльності є не лише вирощування і продаж грибів але й швидке заморожування і пакування та консервування, що унеможливить псування грибів. У структурі витрат втрати на брак у діючих умовах займають майже 6%. Також для оптимізації збутової політики доцільно придбати транспортний засіб (наприклад ГАЗель). Проте такі заходи потребують власних інвестиційних ресурсів і зовнішнє залучення інвестицій що має бути розроблено в межах

інвестиційної стратегії підприємства.

Структуру та динаміку власного капіталу представлено таблицею. 2.3.

Таблиця 2.3. - Аналіз структури та динаміки власного капіталу «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

№ з/п	Найменування показників	2022 р., тис. грн	2023 р., тис.грн
1	Зареєстрований капітал	30,5	30,5
2	Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	-1192,9	-1185,9
3	Власний капітал, усього	-1162,4	-1155,4

За даними наведеними в таблиці 2.3 видно, що розмір реєстрованого внесеного капіталу підприємства «СК-ЯТРАНЬ» становить 30,5 тис. грн. суттєвим недоліком структури фінансування підприємства є те, що відсутній зароблений капітал а натомість мають місце непокриті збитки, що негативно впливає на інвестиційні процеси.

У процесі ведення господарської діяльності на підприємстві не завжди вистачає власних коштів, щоб вчасно провести розрахунки з постачальниками за грибний міцелій, з метою погашення заборгованості керівник «СК-ЯТРАНЬ» вносить кошти на поточний рахунок підприємства, що до 2022 року було відображено у звітності як додатково внесений капітал. Проте, відповідно до необхідності внесення змін до статуту реструктуризовано капітал підприємства та оформлено ці додаткові внески не як власний капітал, а як фінансова допомога на зворотніх засадах. Це проілюстровано таблицею 2.4.

Як вже було зазначено вище лівова частка у структурі залученого капіталу припадає на фінансову допомогу на зворотніх засадах отриману від засновника.

З використанням комп'ютерної програми, що застосовується аудиторською фірмою при проведенні аналізу фінансової звітності розраховано показники які традиційно застосовують для оцінки фінансового стану. Для оцінки наявності та кваліфікації ознак фінансової кризи використано як інформаційне джерело показники фінансової звітності підприємства за 2021 - 2023 рр. Таблицею 2.5 наведено показники що розраховані для оцінки

майнового стану та ліквідності підприємства.

Таблиця 2.4. - Структура поточних зобов'язань «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

	Найменування показників	01.01.2022 р		01.01.2023 р		01.01.2024 р	
		сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
1	Поточна кредиторська заборгованість за:						
1.2.	Товари, роботи, послуги	120,3	0,09	52,9	3,1	46,6	2,65
1.3	Розрахунками з бюджетом, у т.ч. ч Податком на прибуток	4,4	0,31	1,3	0,08	1,5	0,09
		4,4		1,3		1,5	
1.4	Розрахунками зі страхуванням	2,1	0,15	-	-	7,8	0,44
1.5	Розрахунками з оплати праці	10,3	0,74	6,4	0,38	14,4	0,82
1.6	Інші поточні зобов'язання	1260,3	90,2	1634,9	96,4	1684,5	96,0
2	Всього поточних зобов'язань	1397,8	100	1695,5	100	1754,8	100

Таблиця 2.5. - Показники майнового стану та ліквідності «СК-ЯТРАНЬ» за 2021- 2023 рр.

Показник	Нормативне значення	на 31.12.2021 р	на 31.12.2022 р	на 31.12.2023 р
Коефіцієнт покриття	> 1	0,16	0,34	0,37
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6 - 0,8	0,10	0,13	0,21
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0 збільшення	0,00	0,04	0,00
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	> 0 збільшення	-1173,90	-1115,10	-1104,70

Показники наведенні у таблиці 2.5 дають підстави стверджувати, що мають місце прояви кризи ліквідності зокрема це стосується показників абсолютної та швидкої ліквідності та чистого оборотного капіталу. На підставі

фінансової звітності є можливим стверджувати, що формально мають місце також прояви кризи майнового стану. Проте обладнання підприємства не зважаючи на 100% зношеність відповідає технологічним вимогам, також на нашу думку балансова оцінка виробничої будівлі суттєво занижена. Підприємство не здійснює переоцінку, хоча має для цього підстави зважаючи на необхідність залучення сертифікованих експертів оціночної діяльності та високу вартість їх послуг. Проте, пошук інвестиційних джерел, як залучених на умовах кредитування так і розширення кола засновників потребують представлення фінансової звітності, що надає реальне уявлення потенційним кредиторам та інвесторам стосовно інвестиційного потенціалу. Тому, на нашу думку, є необхідним незважаючи на додаткові витрати залучити експертів з оцінки та провести переоцінку необоротних активів.

Таблицею 2.6 наведено показники, що характеризують платоспроможність досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.6. - Показники платоспроможність «СК-ЯТРАНЬ»

Показник	Нормативне значення	на 31.12.2021 р	на 31.12.2022 р	на 31.12.2023 р
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	> 0,5	-5,34	-2,19	-1,93
Коефіцієнт фінансування	< 1	-1,19	-1,46	-1,52
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	> 0,1	-5,24	-1,91	-1,70
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0	1,00	0,96	0,96

За даними наведеними в таблиці 2.6 є можливим констатувати те, що структура фінансування підприємства є незадовільною, так власний капітал має від'ємне значення, що обумовлене збитковістю діяльності. Зароблений представлено лише від'ємним значенням в частині непокритих збитків, що опосередковано свідчить про наявність ознак кризи прибутковості. У структурі зобов'язань лєвова частка припадає на фінансову допомогу на зворотніх засадах фізичних осіб. Є доцільним провести заходи із залучення цих кредиторів до складу інвесторів.

Таблицею 2.7 наведено показники, що характеризують рентабельність та ділову активність підприємства «СК-ЯТРАНЬ».

Наведенні показники в таблиці 2.7 свідчать, що спостерігаються у динаміці ознаки кризи прибутковості, що має бути враховано при розробці стратегії антикризового менеджменту та інвестиційної стратегії. Так розраховані показники рентабельності переважно мають від'ємне значення.

За даними проведеного аналізу показників фінансової звітності за останні роки зроблено наступні висновки, в період 2021 -2023 рр. досліджуване підприємство працювало збитково. Витрати підприємства майже завжди перевищували дохід від реалізації продукції. У процесі вирощування грибів було задіяно всі 12 камер. Керівництво проводило закупівлю сировини необхідної для проведення засадки у всіх камерах.

Таблиця 2.7. - Показники рентабельності та ділової активності «СК-ЯТРАНЬ» за 2021- 2023 рр.

№ п/п	Показник	Нормативне значення	за 2021 р	за 2022 р.	за 2023 р.
1	Коефіцієнт рентабельності активів	> 0 збільшення	0,13	0,02	0,06
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 0 збільшення	-0,03	-0,01	-0,03
3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	> 0 збільшення	0,01	0,01	0,01
4	Коефіцієнт оборотності активів	збільшення	10,30	3,30	8,65
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення	16,77	13,25	79,56
6	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільшення	19,20	9,56	22,78
7	Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	зменшення	19,01	38,19	16,02
8	Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	зменшення	21,76	27,55	4,59
9	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільшення	29,01	16,78	67,10
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу		-1,96	-1,14	-4,60

На врожайність грибів впливало не лише недосконалий технологічний процес вирощування, а і низька якість поставленого міцелію. При проведенні відвантаження продукції покупцям, ціна реалізації встановлювалась на рівні ринкових цін (конкурентів). Проблематичним було розширення ринку збуту. Основними покупцями продукції «СК-Ятрань» є фізичні та юридичні особи, платники ПДВ. Реалізацію грибів на ринку, кінцевому споживачу, досліджуване підприємство не практикувало.

2.3 Оцінка ймовірності банкрутства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

Для оцінки ймовірності банкрутства та кваліфікації кризових явищ є необхідним крім традиційних методик застосовувати аналітичні процедури, що опираються на використання моделей. Зокрема вважаємо доцільним провести розрахунок за варіантом моделі, що розроблено Альтманом у 1983 р. для компаній, акції яких не котуються на біржі, тобто саме ця модель на нашу думку підходить для оцінки ймовірності банкрутства малих підприємств. Ця модель обчислюється за формулою:

$$Z = 0,717 \cdot K_1 + 0,847 \cdot K_2 + 3,107 \cdot K_3 + 0,42 \cdot K_4 + 0,995 \cdot K_5 \quad (2.1)$$

де K_1 – частка оборотного капіталу в активах підприємства виражена десятковим дробом (визначається як співвідношення оборотного капіталу й сукупної вартості активів);

K_2 – частка нерозподіленого прибутку в активах підприємства (співвідношення нерозподіленого прибутку і сукупної вартості активів);

K_3 – доходність активів по результатах основної (операційної) діяльності (визначається як відношення доходу від основної діяльності та сукупної вартості активів);

K_4 – співвідношення балансової вартості власного та позиковий капіталів підприємства;

K_5 – оборотність активів (співвідношення обсягів продажу до сукупної вартості активів підприємства).

В таблиці 2.8 представлено розрахунок показників ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства за останні чотири роки.

Таблиця 2.8 - Показники розрахунку модулю Альтмана

№ п/п	Показник	за 2020 р.	за 2021 р.	за 2022 р.	за 2023 р.	за 1 півріччя 2024 р.
1	2	3	4	5	6	7
1	K_1 частка оборотного капіталу в активах підприємства	0,07	1,0	1,0	1,0	1,0
2	K_2 частка нерозподіленого прибутку в активах підприємства	-0,36	-0,66	-10,95	-6,42	-14,80
3	K_3 доходність активів по результатах основної (операційної) діяльності	0,47	0,69	2,27	5,75	0,98
4	K_4 співвідношення балансової вартості власного та позиковий капіталів підприємства	1,70	2,32	-3,53	-0,46	2,35
5	K_5 оборотність активів	0,47	0,68	2,27	5,74	1,76
6	Z модуль Альтмана	1,334	2,387	-5,853	5,67	-8,263

В залежності від значення Z – рахунку надається оцінка ймовірності банкрутства підприємства за встановлено шкалою, яка подана в табл. 2.9.

За даними проведеного розрахунку досліджуване підприємство лише в минулому році мало показник, що за моделлю Альтмана, свідчив про дуже низький рівень ймовірності банкрутства, аналіз рівня цього показника за період 2022-2023 рр. та 1 півріччя поточного року свідчить, що ймовірність настання банкрутства дуже висока, тобто є можливим визнати наявність системної фінансової кризи та необхідність розробки заходів антикризового управління спрямованих на подолання кризових явищ.

Таблиця 2.9 - Визначення ймовірності настання банкрутства підприємства за Z – рахунком Альтмана

Значення Z	Ймовірність настання банкрутства
$Z < 1,8$	Дуже висока
$1,8 < Z < 2,7$	Висока
$2,7 < Z < 2,9$	Ймовірна
$Z > 2,9$	Дуже низька

Ілюстративно на рис. 2.2 представлено показники ймовірності банкрутства за моделю Альтмана за 2021-2023 рр. та 1 півріччя 2024 року, що є аргументами на користь наведеного висновку.

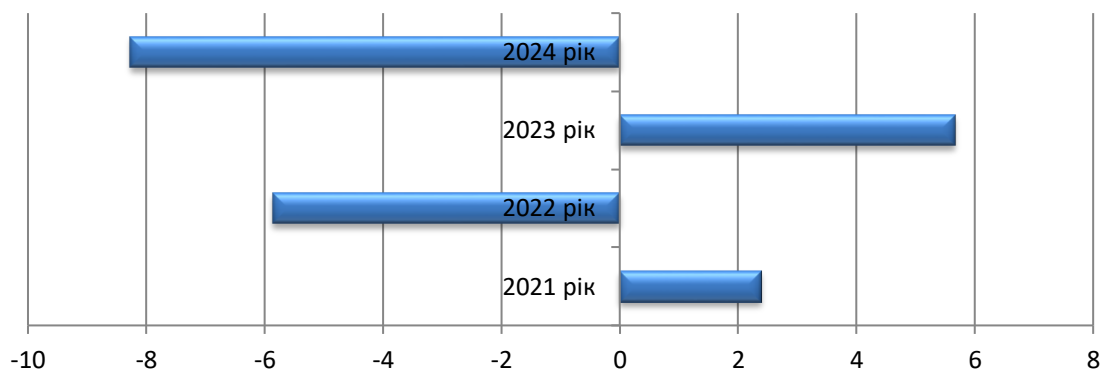

Рисунок 2.2 - Ймовірність банкрутства «СК-ЯТРАНЬ»

Граничне значення рахунку дорівнює 1,23. У ситуації, коли значення Z підприємства нижче за граничне – прогнозується його банкрутство, таким чином є підстави зробити висновок про наявність кризи та значну загрозу банкрутства підприємства. Що до розробки стратегії антикризового управління вважаємо необхідним розробку системних заходів та акцентування уваги саме на підвищення прибутковості, таким чином є необхідним розробити систему заходів фінансового оздоровлення спрямованих на збільшення доходності та зменшення витрат.

Відповідно до показників, що дають підстави якісно оцінити прояви кризового стану вважаємо, що спостерігається наявність ознак кризи прибутковості і в першу чергу антикризове управління має бути спрямовано на

подолання саме цих ознак.

Широковживаною у західній практиці є двофакторна модель оцінки ймовірності банкрутства підприємства, яка обчислюється за формулою:

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 \cdot K_{пл} + 0,0579 \cdot K_{пз} \quad (2.2)$$

де $K_{пл}$ – коефіцієнті поточної ліквідності або покриття (співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань підприємства);

$K_{пз}$ – коефіцієнт заборгованості (співвідношення позикових засобів до валюти балансу).

Якщо $Z < 0$ – ймовірно, що підприємство залишиться платоспроможним, при $Z > 0$ – ймовірне банкрутство.

В таблиці 2.9 представлено розрахунок показників двофакторної моделі оцінки ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства .

Таблиця 2.9 - Показники розрахунку двофакторної моделі оцінки ймовірності банкрутства «СК-ЯТРАНЬ»

№ п/п	Показник	за 2021 р.	за 2022 р.	за 2023 р.	за 1 півріччя 2024 р.
1	2	4	5	6	7
1	$K_{пл}$ співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань підприємства	3,32	0,32	0,53	3,35
2	$K_{пз}$ співвідношення позикових засобів до валюти балансу	0,30	3,10	1,87	0,30
3	Z	-3,93	-0,55	-0,85	-3,97

Якщо $Z < 0$ – ймовірно, що підприємство залишиться платоспроможним, при $Z > 0$ – банкрутство неминуче.

На рисунку 2.3 представлено показники двофакторної моделі оцінки ймовірності банкрутства за 2021-2023 рр. та 1 півріччя 2024 року.

Рисунок 2.3 - Показники Двофакторної моделі оцінки ймовірності банкрутства «СК-ЯТРАНЬ» за 2021-2023 рр. та 1 півріччя 2024 року.

2.4 Діагностика ознак наявності кризових явищ та оцінка конкурентоспроможності підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

На підставі проведених розрахунків є можливим визнати, що незважаючи на глибину прояву кризових явищ потенційна можливість їх подолання на підприємстві є. Таким чином при розробці системи заходів антикризового менеджменту є необхідним враховувати такі прояви кризи як неплатоспроможність, неприбутковість та відсутність стратегії розвитку.

При розробці та впровадженні заходів антикризового менеджменту є необхідним опиратись на кадровий потенціал. Складовою антикризового управління є кадровий менеджмент.

Рисунком 2.4 представлено динаміку чисельності працівників «СК-ЯТРАНЬ» за досліджуваний період.

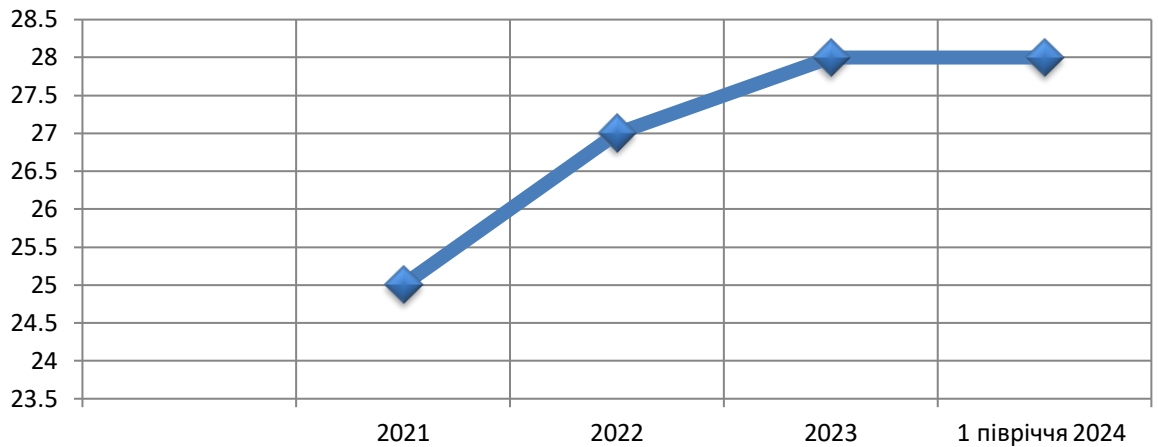
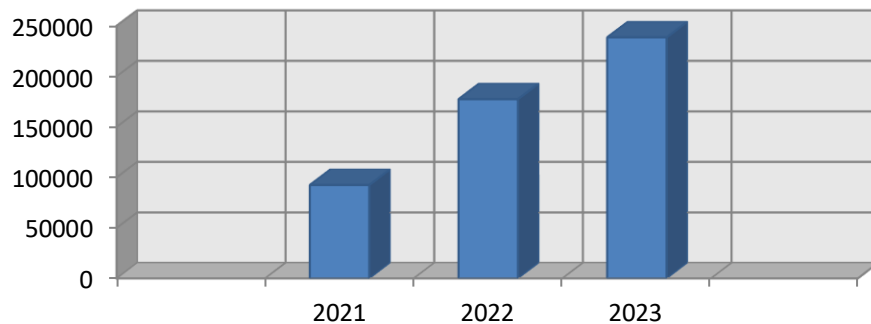

Рисунок 2.4 - Динаміка середньої кількості працівників «СК-ЯТРАНЬ» за 2021-2023 рр. та 1 півріччя 2024 р.

Спостерігається стрімке зростання чисельності працівників, що не супроводжується адекватним зростанням обсягів реалізації. Така тенденція є негативною і певним чином обумовлює стагнаційні процеси та збитковість.

Рисунком 3.4 проілюстровано динаміку фонду оплати праці. Зростання фонду оплати праці обумовлено збільшенням чисельності та підвищенням мінімальної оплати праці, що регламентовано державою.

Рисунком 2.5 - Показники фонду оплати праці «СК-ЯТРАНЬ» за 2021-2023 рр.

У структурі фонду оплати праці відсутні премії та виплати заохочувального характеру. Взагалі є можливим констатувати те, що спрощені підходи до організації оплати праці (сто відсотків почасова), зайнятість працівників на умовах неповного робочого тижня, недотримання між тарифних

співвідносин в рівнях оплати праці працівників різної кваліфікації та напруженості праці обумовлюють низький рівень реалізацій таких функцій оплати праці як відновлювальна, розподільча та мотиваційна. За експертними висновками є можливим стверджувати про реалізацію відновлювальної функції оплати праці при середньому заробітку, що відповідає не менш ніж двом прожитковим мінімумам. Частка оплати праці у структурі доходу від реалізації в 2023 році сягає 28%, що при її низькому рівні свідчить про низький рівень продуктивності праці. Цей висновок підтверджується фактами значних простоїв та псування готової продукції. Певним чином така ситуація обумовлена низькою мотивацією та відповідальності працівників за виконання своїх обов'язків.

У кризовий період з метою збереження фінансів, керівництво досліджуваного підприємства намагається максимально утримуватися від радикальних дій. Для збереження бізнесу, керівництво «СК-ЯТРАНЬ» під час ведення господарської діяльності застосовує ряд законодавчих варіантів. Під час ведення діяльності підприємство несе витрати пов'язані з оплатою праці. З метою економії ресурсів спрямованих на оплату праці керівництво досліджуваного підприємства застосовує ряд заходів, а саме установлює неповний робочий час, надає працівникам відпустку без збереження зарплати, припинило виплату премій, доплат, надбавок; надає щорічну відпустку; прийняло рішення про застосування механізму переведення працівників на виконання роботи за цивільно-правовим договором. Для працівників праця яких носить сезонний характер на нашу думку це є прийнятним, про те в умовах малого підприємства позитивно може вплинути не тільки режим економії фонду оплати праці але й заходи спрямовані на формування корпоративного інтересу, корпоративної культури та відповідальності.

На протязі календарного року підприємство, згідно технологічним вимогам і у зв'язку з низьким рівнем продажу власної продукції, в період травень – липень припиняє процес вирощування грибів. Одним із механізмів економії коштів з одночасним збереженням кадрового потенціалу є надання

працівникам щорічної, оплачуваної відпустки за відпрацьований час. Впровадження даного заходу може привести до заощадження на оплаті простою. Крім щорічної відпустки, працівникам підприємства «СК-ЯТРАНЬ» практикується надання додаткової соціальної відпустки на дітей. З метою оформлення відпустки на досліджуваному підприємстві щороку у грудні місяці складається графік відпусток на наступний календарний рік. Дотримуючись встановленого графіку відпусток, на підставі заяви працівника та відповідного наказу робітникам досліджуваного підприємства проводиться розрахунок сум відпускних, які виплачуються за три дні до початку відпустки, є необхідним при розробці графіку максимально враховувати технологічний план виробництва.

На досліджуваному підприємстві відпустка без збереження заробітної плати, надається на підставі заяви працівника не більше 15 календарних днів на рік.

З метою збереження працівників та одночасним зменшенням витрат на оплату праці на підприємстві «СК-ЯТРАНЬ» практикується установа не повного робочого часу для працівників підприємства. Оплата праці, згідно ст. 56 Кодексу законів про працю, проводиться в «СК-ЯТРАНЬ» пропорційно до відпрацьованого часу. Переведення працівника на умови не повного робочого часу проводиться за згодою робітника та керівника досліджуваного підприємства. Ініціатором встановлення не повного робочого часу є працівник «СК-ЯТРАНЬ». На підставі заяви про встановлення не повного робочого часу керівник підприємства видає відповідний наказ. Вважаємо, що є необхідним оптимізувати штати та залишити у штаті тільки працівників на повній зайнятості, а з рештою працівників є необхідним укладати на виконання робіт під час збирання врожаю угоди цивільно – правового характеру. Також є необхідною для постійних працівників розробка посадових інструкції та проведення перманентного підвищення кваліфікації без відрива від виробництва шляхом ознайомлення з новітніми технологіями. Є доцільним вивчення керівником підприємства та технологом «СК-ЯТРАНЬ» вирощування

грибів за передовими технологіями розробленими представниками науки. Зокрема заслуговують на увагу розробки науковців Уманської державного аграрного університету.

Таким чином, відповідно до чинного законодавства, доцільно ряд робіт пов'язаних з виграшкою покрівельної суміші, підготовкою камер до закладки міцелію, збирання грибів, виконувати фізичними особами на умовах договорів цивільно – правового характеру. За даним договором одна сторона зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням керівництва «СК-ЯТРАНЬ», яке в свою чергу зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу. На законодавчому рівні не існує мінімальних обмежень в оплаті робіт, що надаються за цивільно – правовим договором. У договорі необхідно передбачити всі права і обов'язки виконавця – фізичної особи. Дана фізична особа не буде підпорядковуватися внутрішньому трудовому розпорядку підприємства, не буде мати право на оплату днів тимчасової непрацездатності та щорічної відпустки. По завершенню місяця необхідно оформлювати акт виконаних робіт, який підписується фізичною особою і президентом «СК-ЯТРАНЬ». На підставі оформленого акту виконаних робіт проводиться відповідні розрахунки.

Основними замовниками досліджуваного підприємства є ТОВ «ЕПЦЕНТР», ТОВ «ВЕРЕСЕНЬ ПЛЮС», ТОВ «ФЗП», кінцеві споживачі.

Покупцями підприємства «СК-ЯТРАНЬ» є юридичні особи місцевого значення а саме підприємства харчової промисловості, громадського харчування, продовольчі торгові компанії, а також фізичні особи – кінцевий споживач (лева частка збуту припадає саме на кінцевих споживачів). Структуру збуту в частині покупців – юридичних осіб проілюстровано рисунком 2.6

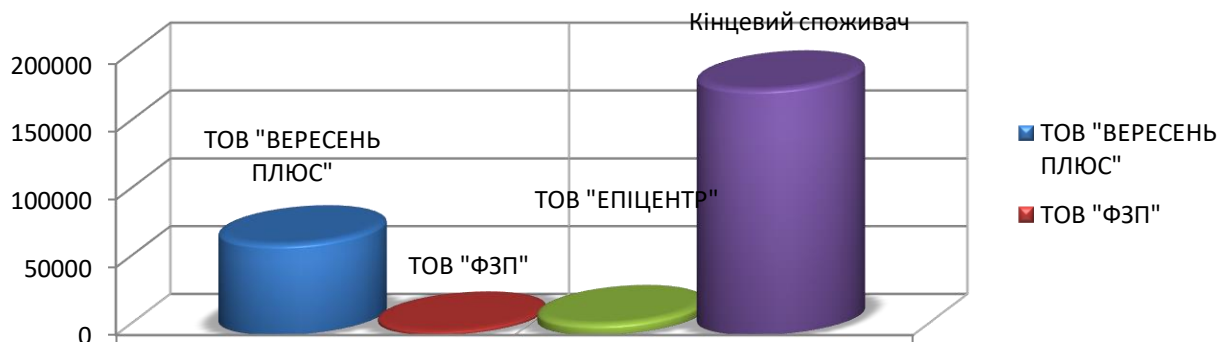

Рисунок 2.6 - Структура збуту «СК-ЯТРАНЬ»

Підприємство не має власної торговельної точки та при продажу продукції здійснює без касового апарату виписку прибуткових ордерів кожному покупцеві. Здебільшого це представники малого бізнесу, що використовують продукцію підприємства (гриби) для ресторанного бізнесу, перепродажу тощо.

Збутова діяльність на досліджуваному підприємстві складається з наступних елементів:

- реалізація продукції власного виробництва іншим підприємствам;
- реалізація продукції власного виробництва безпосередньо фізичним особам – кінцевим споживачам (з розрахунком у готівковій формі);
- реалізація продукції власного виробництва фізичним особам - суб'єктам підприємницької діяльності з розрахунком як у безготівковій так і у готівковій формах.

На сьогодні підприємство «СК-ЯТРАНЬ» здійснює будівництво власними силами у районі муніципального ринку точки фірмової торгівлі (мала архітектурна форма). Планує розпочати як реалізацію продукції власного виробництва так і покупних товарів через торговельну мережу фізичним особам – суб'єктам підприємницької діяльності та населенню з розрахунком у готівковій формі.

Відповідно вважаємо, що збутова діяльність підприємства потребує оптимізації, одним з напрямів якої є відкриття фірмової торгівлі, а у подальшому і мережі фірмових торговельних точок. Також перспективним

напрямом є власна переробка та виробництво швидкозамороженої продукції, що дозволить диверсифікувати ризики збутової діяльності, подолати сезонність збуту та розширити його ринок.

Фірмова торгівля - господарська діяльність у сфері роздрібної торгівлі товарами народного споживання виробництва вітчизняних промислових підприємств та їх господарських об'єднань. У 2001 році Міністерством економіки України прийнято Наказ Про затвердження Рекомендацій щодо організації роботи фірмового магазину.

В сучасних умовах (конкуренція середовище) є необхідним з метою проведення після продажно-ї підтримки проводити консультаційне навчання клієнтів правилам транспортування та збереження продукції, умов продажу.

Доцільність в системі антикризового управління розвитку мережі фірмових торговельних точок (магазинів) є необхідність прискорення обороту матеріальних і грошових ресурсів досліджуваного підприємства. Заробляння грошей підприємством необхідно для подальшого його виробничого і соціального розвитку, а також оплати праці працівників. Швидка реалізація, а отже, і прискорення обороту коштів, вкладених у виробництво товарів, взаємопов'язані між собою. Госпрозрахунок, самофінансування і самоврядування змушує працювати з повною віддачею на ринок, що вимагає від працівників промисловості комплексного вивчення ринку, знання споживача, цілеспрямованої торговельної, асортиментної, цінової, рекламної та іншої політики.

Успіх виробництва та продажу товарів безпосередньо залежить від того, наскільки продукція відповідає вимогам споживачів, попит яких постійно змінюється через зростаючі потреби, моду, ринкову кон'юнктуру та інші фактори. Тому швидка адаптація до змін попиту є ключовою. Однак отримати точну інформацію про попит стає дедалі важче, а ймовірність помилок у його оцінці значно зростає. Більш того, наслідки таких помилок можуть бути дуже серйозними, адже вони можуть призвести до значних проблем у діяльності торговельних і промислових підприємств, зокрема до виникнення неактуальних

товарів або до дефіциту продукції, необхідної споживачам, що зрештою спричиняє великі фінансові втрати.

У деяких магазинах знаходять застосування такі форми обслуговування покупців, як продаж товарів у салонах-магазинах, продаж напівфабрикатів. Для досліджуваного підприємства напрямом диверсифікації ризиків є запровадження виробництва таких напівфабрикатів як –підготовка печериць до споживання шляхом очистки, нарізки та пакування, сушіння грибів та їх фасування за порціями у вакуумних пакунках, консервування та маринуванн. Такі підходи дадуть можливість забезпечити обсяги збуту в період підвищеного попиту (святкові дні) та забезпечит можливість максимального виробництва з відстроченим збутом продукції що псується, крім цього така диверсифікація дасть можливість оптимізувати цінову політику.

Як було зазначено одним з напрямів диверсифікації в системі антикризового управління є перепрофілювання виробництва з вирощування печериць на вирощування грибів «Глива».

Розрахунко ефективності вирощування грибів «Глива» включає наступні етапи:

1. Розрахунок обсягів виробництва гриба глива.
2. Встановлення розмірів змінних та постійних витрат.
3. Визначення обсягів беззбиткового вирощування.
4. Встановлення величини виробничих ресурсів, що необхідні для беззбиткового вирощування грибів «Глива».

Вартість оборотних коштів розраховується «як множення необхідних матеріальних ресурсів на їх вартість. Визначається вартість устаткування, яка нараховується на один цикл виробництва – місяць, залежно від його тривалості» [18]. З метою отримання прибутку при вирощуванні грибів вешанка підприємство планує в середньому збирати щомісяця урожай не менше 1900 кг з однієї камери.

Маркетингова стратегія конкретизується через систему маркетингових інструментів. Кожен із цих інструментів визначає ключові напрямки діяльності

підприємства в певних аспектах, таких як асортимент, ціноутворення тощо. Елементи цієї системи взаємопов'язані, оскільки лише завдяки їх інтеграції можна досягти стратегічних маркетингових цілей. Кожен елемент має свою окрему політику, яка регулює відповідний аспект діяльності. Усі ці політики взаємно коригуються і чітко орієнтовані на загальну маркетингову стратегію компанії та окремих товарних груп. На основі встановлених стратегічних цілей та чотирьох ключових маркетингових політик розробляється маркетингова програма підприємства.

Місце політики розподілу у системі маркетингу підприємства проілюстровано рисунком 2.7

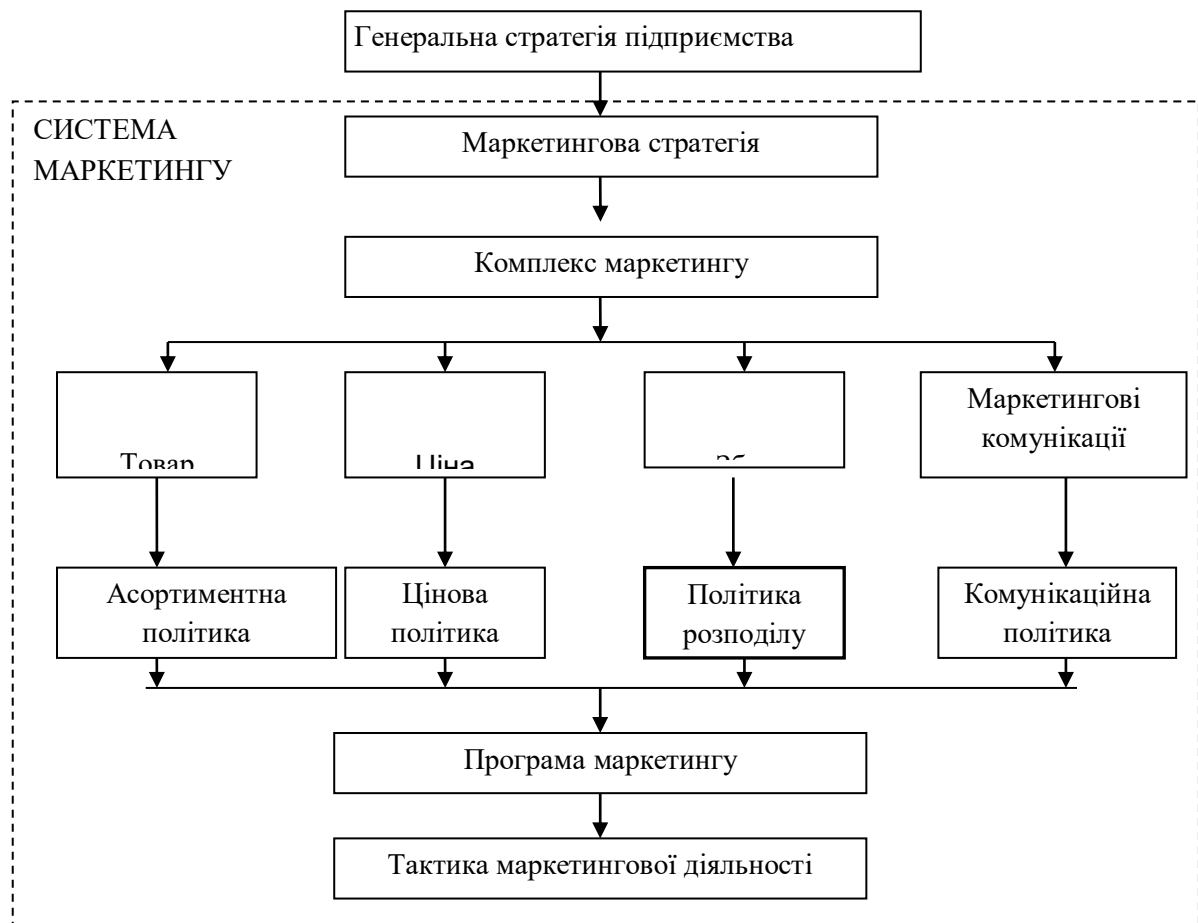

Рисунок 2.7 - Формування збутової стратегії у системі маркетингу підприємства

З позицій сучасної концепції управління система інформаційного забезпечення збуту продукції повинна містити в собі основні елементи, що схематично представлені рисунком 2.8

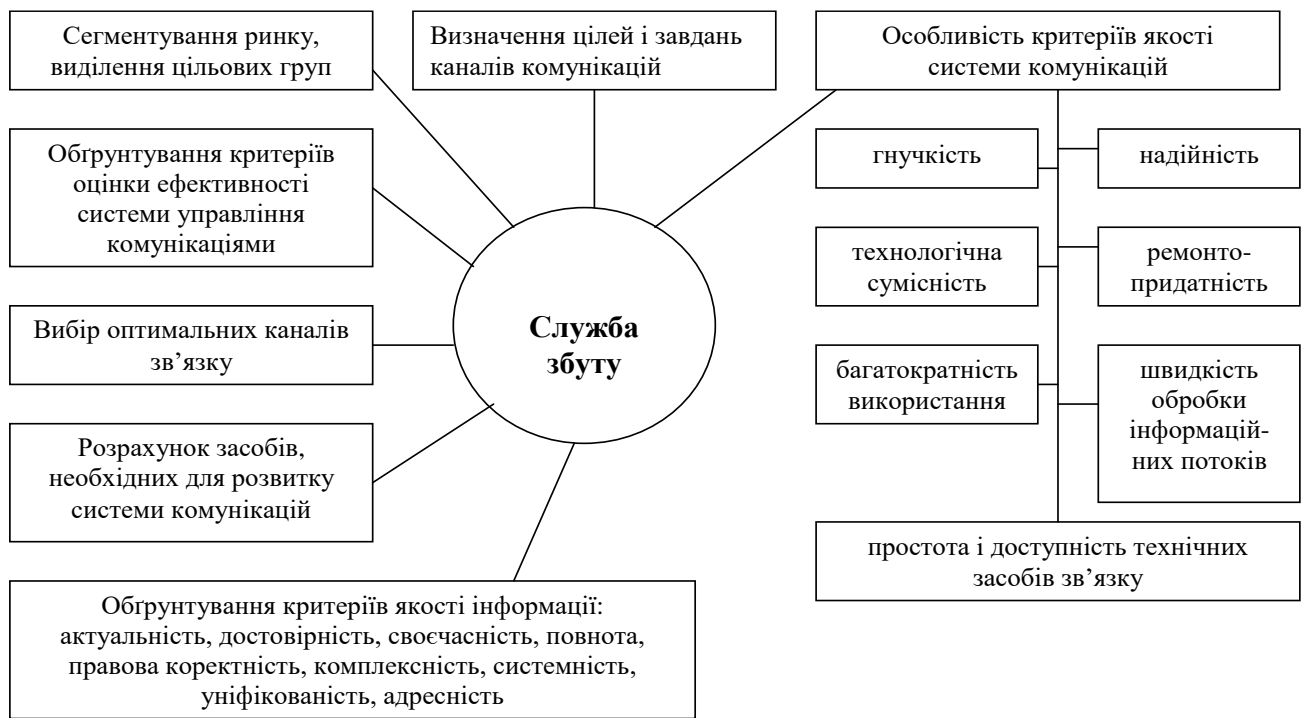

Рисунок 2.8 - Основні елементи системи управління збутовою діяльністю в системі антикризового менеджменту

Однією з основних цілей збутової діяльності СК «ЯТРАНЬ» має бути встановлення максимально можливої планомірності в діяльності підприємства (виробництво та реалізація грибів мають циклічний характер, що пов'язано із технологічним процесом), зменшення ступеню невизначеності та ризику в господарській діяльності та концентрація ресурсів на обраних пріоритетних напрямках розвитку. Для цього мають встановлюватись плановані обсяги реалізації по каналах збуту, укладатися дилерські договори з наданням торговельної знижки під обов'язковий обсяг реалізації. Одночасно доцільно вести роботу по планомірному розширенню ринку збуту.

Доцільно розширити збут через систему фірмової торгівлі. Враховуючи, що підприємство працює з кінцевим споживачем і продукція має обмежені строки реалізації, важливим моментом в управлінні якістю на підприємстві є організація збуту, транспортування та збереження продукції в процесі її доставки споживачеві та кінцевому покупцеві.

2.5 Сутність та напрями формування інвестиційної стратегії «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

Для досліджуваного підприємства з огляду на наявність на ринку значної кількості конкурентів, що виробляють шампіньйони одним з напрямів підвищення конкурентоспроможності є диверсифікація виробництва та переорієнтація на виробництво грибів глива та шиїтаке, що характеризується підвищеним попитом та значно менш представлені на ринку. Відповідно до необхідності перепрофілювання, оптимізації збутової діяльності є необхідним розробити інвестиційну стратегію.

Метою інвестиційної стратегії «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» є зміцнення фінансового стану та запобігання процедурі банкрутства. Також інвестиційна стратегія має бути розроблена відповідно до необхідності забезпечення конкурентоспроможності. Відповідно до цього необхідно передбачити придбання необхідних необоротних активів на умовах фінансового лізингу, та придбання обладнання і нової технології (крім вирощування грибів шампіньйонів, грибів імператорських та шиїтаке а також на наступних етапах запровадження первинної переробки заморожування та консервування. Саме це є напрями капітальних інвестицій в системі управління конкурентоспроможністю. Додатком Ж представлено розрахунок ефективності запланованих заходів в частині капітальних інвестицій. Для досягнення будь-якої мети важливо визначити джерела, через які може бути здійснений інвестиційний проект. Тому при розробці інвестиційної політики стратегію інвестування необхідно доповнити стратегією формування та використання джерел фінансування, що сприяє створенню більш реалістичної інвестиційної політики.

Для «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» об'єктивно джерелом фінансування інвестицій є залучення коштів, зокрема, кредитних на умовах фінансового лізингу та коштів інвесторів на підставі реструктуризації фінансової допомоги на зворотних засадах та її трансформації у додатково

внесений капітал або резервний капітал (внесений а не зароблений). Крім цього можливим є залучення коштів зовнішніх інвесторів.

Розглядаючи один із методів поповнення інвестиційних ресурсів, який передбачає надання кредитів для реалізації інвестиційних проектів, ці економічні відносини між кредитором, підприємством, що досліджується, і позичальником щодо фінансування інвестиційних заходів на умовах повернення та, зазвичай, виплати відсотків, варто вважати інвестиційним кредитом, а не видом інвестицій. Хоча кредит може слугувати джерелом для здійснення інвестицій, він не є інвестицією за своєю суттю, оскільки основною вимогою є своєчасне повернення позики та сплата відсотків за її використання.

В таблиці 2.10 узагальнено інвестиційну стратегію «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» в системі управління конкурентоспроможністю продукції

Таблиця 2.10 - Інвестиційна стратегія та складові її реалізації «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» в системі управління конкурентоспроможністю продукції

№п/п	Обґрунтування та цільове спрямування інвестиційної стратегії	Заходи та етапи реалізації інвестиційної стратегії
1	Мета та задачі системи інвестиційної стратегії	Відновлення платоспроможності, забезпечення прибутковості діяльності
2	Оцінка причин фінансової дестабілізації	Розробка маркетингової стратегії, здійснення короткострокового фінансового планування
4	Напрями капітальних інвестицій	Впровадження технологій вирощування грибів «Шиатаккі», «Королівські», «Глива»;
		використання у виробничому процесі твердого палива, переобладнання системи теплопостачання;
		придбання автомобіля для доставки продукції покупцям.
5	Формування джерел фінансування інвестицій	збільшення статутного капіталу за рахунок трансформування фінансової допомоги на зворотних засадах;
		залучення додаткових прямих інвестицій;
		отримання довгострокових кредитів на умовах фінансового лізингу.

Досліджуване підприємство як було зазначено має незадовільний фінансовий стан і високу ймовірність банкрутства. Складовою плану антикризового управління підприємства є інвестиційна стратегія, її реалізація

передбачає розробку та реалізацію системи заходів таких як виробничо – технічні та організаційно – правові. По кожному із них необхідно визначати потребу в обсягах та джерелах фінансування інвестицій, що стосуються капітальних інвестицій, насамперед є необхідним оцінити можливість отримання доходів від реалізації активів, що не використовуються та узагальнюється потреба у грошових коштах – фінансових ресурсах інвестицій та плануються джерела її покриття.

Для ефективної реалізації інвестиційної стратегії важливо проводити календарне планування, складати графік виконання заходів інвестиційного процесу, визначати терміни та обсяги надходження доходів і фінансових ресурсів з обраних джерел, а також встановлювати терміни й обсяги витрат, пов'язаних з ін.

Таким чином, в межах інвестиційної стратегії для досліджуваного підприємства «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» на нашу думку першочерговими заходами є оптимізація виробничої програми та придбання відповідного обладнання, оптимізація збутової діяльності та придбання на першому етапі автомобіля, а у подальшому відкриття точки фірмової торгівлі. Одним з джерел фінансування інвестицій є погашення дебіторської заборгованості та перманентний контроль розрахунків з покупцями.

2.5 Розрахунок ефективності інвестицій у забезпечення вирощування грибів «шиітаке»

Поетапне дослідження ефективності вирощування грибів шиітаке продукції передбачає наступні етапи:

1. Розрахунок обсягів виробництва гриба шиітаке.
2. Встановлення розмірів змінних та постійних витрат.
3. Визначення обсягів беззбиткового вирощування.
4. Встановлення величини виробничих ресурсів, що необхідні для беззбиткового вирощування грибів шиітаке.

Вартість оборотних коштів визначається шляхом множення необхідних матеріальних ресурсів на їхню вартість. Вартість обладнання розраховується на один виробничий цикл, який триває місяць, залежно від його тривалості. Всі розраховані показники наведено в таблиці 1. Заробітна плата обчислюється як добуток середньої годинної ставки, кількості робочих годин (8 годин) та загальної тривалості виробничого циклу. Інформація про сировину вказана з урахуванням виготовлення повного обсягу субстрату.

Таблиця 2.11

Розрахунок ефективності вирощування грибів «Шиітаке» на 1 камеру

№ п/п	Показники	Грн.
1	Виручка за один цикл виробництва	4900,00
2	ПДВ 20 %	8166,67
3	Чистий дохід від реалізації	40833,33
4	Витрати	31420,00
4.1	Прямі витрати, в т.ч.	20235,00
4.1.1	Амортизація основних засобів	820,00
4.1.2	МШП	1000,00
4.1.3	матеріали	18664,95
4.2	Постійні загальновиробничі витрати, в т.ч.:	9773,56
4.2.1	- заробітна плата працівників, в розрахунку 8 год.	1466,67
4.2.2	- нарахування на заробітну плату 38,5%	564,67
4.2.3	- МШП: спецодяг	2520,00
4.2.4	- водопостачання та водовідведення	222,22
4.2.5	- опалення	2777,77
4.2.6	- електроенергія	2222,22
4.3	Адміністративні витрати, в т.ч.:	1161,44
4.3.1	- заробітна плата адмін. персоналу	333,33
4.3.2	- нарахування на заробітну плату	128,33
4.3.3	- паливо для автотранспорту	67,00
4.3.4	- податки, збори та обов'язкові платежі	577,78
4.3.5	- інші витрати	55,00
5	Прибуток (стр. 3- стр. 4)	9413,33
6	Рентабельність (стр. 3 ÷ стр. 4)	30 %

Розшифровка основних засобів та сировини, матеріалів наведено в таблицях 2.12 – 2.13

Таблиця 2.12

Перелік основних засобів, розрахунок норм амортизації

№ п/п	Найменування ОЗ	кількість шт.	ціна (грн.)	Сума (грн.)	строк корисного використання (роки)	місячна норма амортизації (грн.)
1	кондиціонер	2	15000,00	30000,00	5	500,00
2	стелажі	10	2000,00	20000,00	20	83,33
3	вентилятор	2	2000,00	4000,00	5	66,67
4	калорифер	4	1500,00	6000,00	6	83,33
5	преобразователь частоти	2	1350,00	2700,00	5	45,00
6	рукава	1	4000,00	4000,00	8	41,67
Разом						820,00

Таблиця 2.13

Розшифровку матеріалів та МШП

№ п/п	Найменування матеріалів та МШП	кількість кг	ціна (грн.)	Сума (грн.)
Сировина, матеріали				
1	міцелій	10000	1,50	15000,00
2	Покрівельна суміш	500	6,30	3150,00
3	Хімічні засоби, в т.ч.:			
	Формалін	10	7,50	75,00
	спаргон	0,300	1200,00	360,45
	римон	0,150	530,00	79,50
4	МШП - мішки	500	2,00	1000,00
Разом				19664,95

З метою отримання прибутку при вирощуванні грибів шиітаки підприємство планує в середньому збирати щомісяця урожай не менше 490 кг з однієї камери.

3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН»

3.1 Напрями удосконалення інформаційного забезпечення інвестиційного менеджменту «СК-ЯТРАНЬ»

Система обліку формує інформаційну платформу для постійного моніторингу та оцінки стану підприємства з метою забезпечення ефективного управління його економічною безпекою. Підприємство, яке аналізується, має високий ризик банкрутства, а керівництво та власники бачать шлях до поліпшення фінансової ситуації через залучення кредитних ресурсів на умовах фінансового лізингу для придбання транспорту та відкриття фірмової торгової точки. Окрім цього, фінансова санація ініціюється менеджментом підприємства через реструктуризацію боргів та активне управління дебіторською заборгованістю з метою прискореного її погашення і посилення контролю за простроченими сумами.

Облікова політика безпосередньо визначає фінансові показники звітності, які слугують основою для прийняття рішень у процесі управління ризиками, а також для реальних і потенційних інвесторів. Принципи формування цієї політики та обрані методи обліку прямо впливають на фінансову стабільність підприємства та його інвестиційну безпеку.

Важливо також в межах внутрішнього регламенту з облікової політики створити стратегію обліку для податкових цілей. Це включає в себе вибір оптимальних методів для формування податкової бази та узгодження методів оптимізації, передбачених податковим законодавством.

В обліковій політиці для цілей оподаткування, окрім визначених методів податкового обліку, слід зазначити процеси формування та визнання витрат. Вона повинна включати правила обліку запасів та витрат на їх придбання, застосування калькуляційного обліку витрат, а також порядок оцінки

незавершеного виробництва, списання браку та оформлення витрат на його усунення. На підприємстві доцільно запровадити облік браку на всіх етапах виробництва, а не тільки на стадії готової продукції, використовуючи стандартні бланки актів для повідомлення про брак.

Система внутрішнього контролю в економічному суб'єкті виконує роль захисту. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», облікова політика повинна включати визначення об'єктів і періодичність інвентаризації, що дозволяє здійснювати контроль за майном підприємства та запобігати зловживанням і крадіжкам, що, в свою чергу, підвищує рівень економічної безпеки. Отже, внутрішній контроль, закладений в обліковій політиці, може стати ефективним інструментом для захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз.

На підприємстві «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» формально встановлено регламент для проведення інвентаризації, але документи, що підтверджують інвентаризаційну діяльність, відсутні. З огляду на специфіку виробничих процесів, доцільно запровадити інвентаризацію незавершеного виробництва та готової продукції, розподіляючи її за технологічними етапами і після кожного зрізу.

Облікова політика підприємства повинна переглядатися з урахуванням потреби в забезпеченні інвестиційної безпеки. Зміни в обліковій політиці мають бути системними, з головною метою мінімізації або нейтралізації внутрішніх і зовнішніх ризиків. Таким чином, забезпечення інвестиційної безпеки через облікову політику передбачає комплексний аналіз і прийняття рішень у сфері фінансового і управлінського обліку, що створює сприятливі умови для стабільного ведення бізнесу та досягнення його стратегічних цілей.

Облікова політика, як інструмент реалізації інвестиційної стратегії підприємства, повинна включати перелік завдань, визначати ключові напрямки реалізації, а також окреслювати механізми здійснення цих заходів з урахуванням доступних ресурсів. В умовах ринку інвестиційна діяльність на рівні підприємства є частиною підприємницької діяльності та реалізується

господарюючими суб'єктами на інвестиційному ринку з метою отримання прибутку. Що стосується фінансових інвестицій, то для досліджуваного підприємства такий вид діяльності є неможливим на поточному етапі через відсутність достатніх інвестиційних ресурсів.

Таким чином завдання облікової політики в частині забезпечення інвестиційної безпеки полягають у наступному:

- «розвиток внутрішніх інвестиційних можливостей;
- залучення прямих інвестицій за рахунок забезпечення умов і заходів щодо створення сприятливого інвестиційного клімату;
- мобілізація вільних коштів підприємства і потенційних інвесторів на інвестиційні цілі;
- управління ризиком реалізації інвестиційної політики» [6].

Схематично рисунком 3.1 подано структуру формування та цільове спрямування облікової політики відповідно до інвестиційної стратегії.

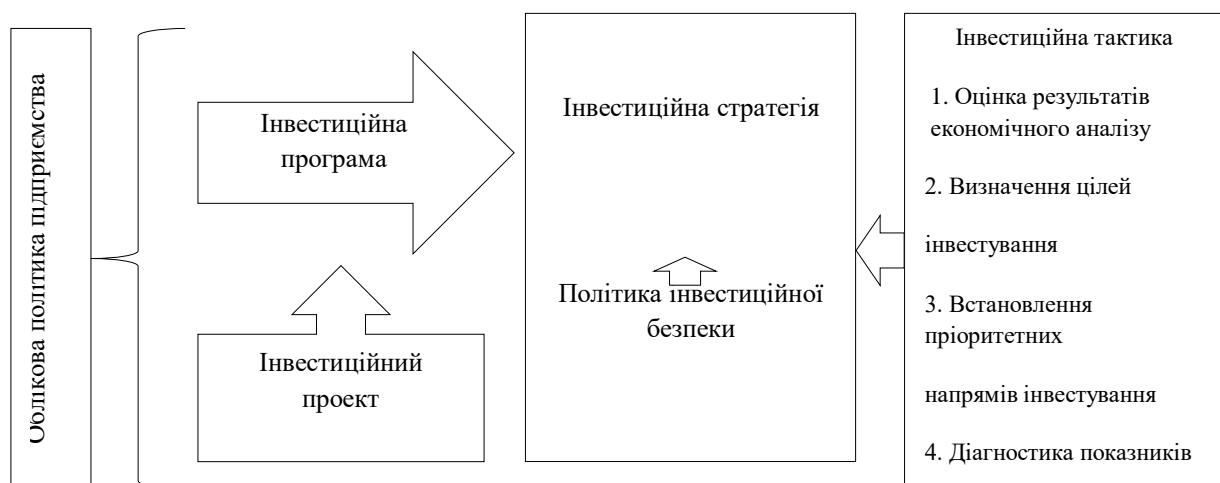

Рисунок 3.1 - Структура формування та цільове спрямування інформаційного забезпечення відповідно до інвестиційної стратегії

Основні акценти в частині інвестиційної політики мають бути спрямовані на:

- «розподіл конкретних функцій управління інвестиційним процесом та відповідних прав і відповідальності між керуючими структурами;
- побудова адресної системи фінансування інвестиційних проєктів;

- стимулювання розвитку високоприбуткових секторів підприємства;
- активізація використання позикових ресурсів учасниками інвестиційного процесу;
- розробку заходів облікової політики, що мінімізує інвестиційні ризики;
- комплексний аналіз економічних, екологічних та соціальних наслідків здійснення інвестиційних програм;
- техніко-технологічне оновлення основних засобів шляхом нового будівництва, реконструкції та модернізації основної частини перспективних підприємств» [6].

Для досліджуваного підприємства є необхідним переглянути внутрішній регламент з облікової політики, так як він має суттєві похибки та не враховує особливостей інвестиційної політики.

При розробці Положення про облікову політику, а також її складової — інвестиційної політики, необхідно визначити осіб, відповідальних за облік операцій, пов'язаних з інвестиціями, а також за моніторинг своєчасного виконання зобов'язань. Після аналізу посадових інструкцій підприємства та кваліфікаційних вимог, зазначених у Довіднику кваліфікаційних характеристик, було встановлено, що підготовка документів для всіх видів платежів за зобов'язаннями, участь в аналізі стану ринку кредитів і цінних паперів, а також робота з залученням і використанням фінансових ресурсів повинні здійснюватися економістом з фінансових питань. Однак ця посада відсутня на досліджуваному підприємстві, і відповідно ці обов'язки виконуються іншою особою без формалізації в рамках договірних відносин.

Тому, з огляду на відсутність посади економіста з фінансових питань, пропонується покласти функції, пов'язані з формуванням і використанням позикових коштів, на бухгалтера-обліковця. Це включатиме проведення розрахунків для визначення джерел залучення капіталу, оцінку потреби в інвестиційних ресурсах, аналіз ефективності їх використання, а також своєчасне відображення цих операцій в обліку. Крім того, керівник

підприємства буде відповідати за організацію процесу залучення інвестицій та забезпечення своєчасного складання і подання фінансової звітності. Питання розробки форм внутрішньої звітності щодо руху інвестиційних ресурсів може бути делеговано особі, що працює на договірних засадах.

На основі досліджень вітчизняних науковців, ми пропонуємо модель структури та змісту Положення про інвестиційну політику як частини Положення про облікову політику підприємства, що дозволить ефективно планувати діяльність з залучення інвестицій, контролювати їх використання та організувати облікову роботу для зменшення ризиків і підвищення ефективності інвестиційних проектів.

Положення про облікову політику в частині інвестиційної політики повинно містити додаткові роз'яснення та уточнення, які доцільно надавати в додатках до основного документа. Підприємство має визначити перелік необхідних додатків залежно від своєї інвестиційної стратегії.

Відповідно до стратегії «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» вважаємо, що найбільш повно відображатимуть складові облікової політики, інвестиційної політики така структура додатку:

- «Перелік посадових осіб, які наділяються правом підпису договору та необхідних документів для проведення операцій щодо залучення інвестиційних ресурсів» [6]. Оскільки залучення інвестиційних ресурсів може вимагати різних обсягів фінансування, що, в свою чергу, може створювати ризики для підприємства, рішення про їх залучення повинно бути ухвалене з обережністю. Крім того, особи, які приймають такі рішення, повинні нести особисту відповідальність, що фіксується їх підписом.
- «Перелік посадових осіб, які складають, підписують внутрішню звітність та несуть відповідальність за подання її за призначенням у строки» [6].
- Робочий план рахунків. Під час «внесення до робочого плану рахунків

рахунки обліку інвестиційної діяльності необхідно враховувати особливості аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку, специфіку діяльності підприємства. Основою організації синтетичного та аналітичного обліку інвестиційної діяльності є застосування таких вимог» [6] (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Особливості формування робочого плану рахунків інвестиційної діяльності

№ з/п	Критерій	Синтетичний облік	Аналітичний облік
1	Інвестиційні ресурси	В цілому за ресурсами	За інвестиційними проектами в розрізі кожного інвестора та об'єкту
2	Інвестиційні ризики	В цілому за ризиками	За фондами в розрізі кожного виду ризику

Досліджуване підприємство, як було зазначено вище, не здійснює фінансові інвестиції на даний момент. Проте, на нашу думку, з розвитком діяльності та накопиченні фінансових ресурсів така діяльність є ймовірною та доцільною. Тому, при формуванні розділу регламенту з облікової політики в частині інвестиційної діяльності є необхідним включити й позиції що висвітлюють її особливості в частині фінансових інвестицій.

Формуючи наказ про облікову політику, керівництво має врахувати всі моменти, які вони включають до положення про облікову політику. Так, стосовно операцій, пов'язаних з поточними фінансовими інвестиціями у Положенні про облікову політику мають бути представлені такі елементи:

- первісна оцінка фінансових інвестицій;
- методи оцінки фінансових інвестицій.

Фінансові інвестиції спочатку оцінюються та відображаються в бухгалтерському обліку за їхньою собівартістю. Ця собівартість включає вартість придбання, комісійні збори, мита, податки, обов'язкові платежі та інші витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом набуття інвестиції. У разі, якщо фінансова інвестиція здійснюється через обмін на цінні папери власної емісії, собівартість визначається на основі справедливої вартості переданих

цінних паперів.

Можливі наступні методи оцінки фінансових інвестицій:

- «за справедливою вартістю;
- за амортизованою собівартістю;
- за методом участі у капіталі» [5].

Оцінка фінансових інвестицій за справедливою вартістю, яка визначена пунктами 8 та 9 НП(с)БО 12 «Фінансові інвестиції», передбачає, що інвестиція на момент складання балансу оцінюється за сумою, яка відповідає вартості, за якою можна здійснити її реалізацію в межах угоди між незалежними сторонами, що володіють необхідною інформацією і мають інтерес у цій операції. Якщо ж справедлива вартість неможлива для точної оцінки, інвестиція відображається за собівартістю з урахуванням коригування на зменшення її вартості.

Оцінка фінансових інвестицій за амортизованою собівартістю означає, що різниця між собівартістю і сумою погашення інвестицій (премія або дисконт при їх придбанні) амортизується інвестором за допомогою методу ефективної ставки відсотка протягом періоду з моменту придбання до погашення інвестиції. Сума амортизації премії чи дисконту нараховується одночасно з нарахуванням процентів або прибутку від інвестицій і відображається серед інших фінансових доходів, що спричиняє збільшення балансової вартості інвестиції.

При розробці облікової політики підприємства важливо правильно класифікувати поточні фінансові інвестиції, розділяючи їх на грошові еквіваленти, тобто на короткострокові високоліквідні інвестиції, які можуть бути легко конвертовані в грошові кошти з незначним ризиком зміни їх вартості, та інші поточні інвестиції. Наразі чинними нормативними актами не визначено чітких критеріїв або порядку такого поділу.

3.2. Напрями розвитку фінансового контролю інвестиційної діяльності «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» в системі управління

На рівні теорії управління контроль визначається як функція яка має тісні та безпосередні зв'язки з іншими функціями.

Завдяки поглибленій інтеграції контролю та інших компонентів управлінського процесу стає неможливим визначити масштаб діяльності працівника, якщо це стосується лише одного елемента управління, без урахування його взаємозв'язку з контролем. Управлінські функції завжди переплітаються з функціями контролю. Для ефективного виконання кожної стадії управлінського процесу необхідно забезпечити відповідний контроль. Це також актуально для інвестиційного процесу.

Наприклад, на стадії планування інвестиційного портфелю підприємства реалізуються такі контрольні функції:

- оцінка раціональності можливих варіантів інвестиційних проектів;
- відповідність планових рішень у сфері інвестування прийнятим стратегічним орієнтирам розвитку підприємства.

Для забезпечення відповідності стратегії підприємства зовнішнім економічним умовам та ефективності управлінських рішень, необхідний належний контроль, що дозволяє забезпечити успішну реалізацію цих рішень. Без цієї функції на етапі планування неможливо уникнути помилок, які можуть вплинути на подальші етапи управління, такі як організація та регулювання.

Облікова інформація створює основу для системи контролю, водночас необхідно здійснювати контроль за її достовірністю та об'єктивністю.

У сучасних умовах економічного розвитку підприємства керівництво та власники потребують оперативної та точної інформації про інвестиційну діяльність. Важливо зазначити, що бухгалтерія підприємства є багатофункціональною, адже її діяльність включає не лише облік, а й інтеграцію з іншими управлінськими функціями. В таких умовах часто

спостерігається відсутність чіткого розмежування між контролем, плануванням, аналізом і обліком, що може призвести до змішування цих функцій серед працівників.

Інвестиційна діяльність є важливим фактором розвитку підприємства, як для науковців, так і для практиків. Тому досягнення максимального ефекту від її реалізації є ключовим завданням, що дозволяє уникати непередбачених рішень, які можуть призвести до втрати конкурентних переваг. Одним із способів зменшення ризиків при управлінні інвестиціями на підприємстві є впровадження внутрішнього контролю. Потреба в розробці ефективної системи внутрішнього контролю за інвестиційною діяльністю зростає з різних причин:

- по-перше, це – розвиток підприємства і ринку капіталів;
- по-друге – важливість дійової системи самоуправління на підприємстві;
- по-третє – систематичне зниження втрат при здійсненні управлінських бізнес-процесів.

Необхідність створення та впровадження системи внутрішнього контролю інвестиційної діяльності підприємства полягає в можливості керівництва здійснювати моніторинг правильності інвестиційних операцій, виявляти та усувати помилки, як навмисні, так і ненавмисні, з боку працівників, а також знаходити шляхи для підвищення ефективності інвестиційних операцій, визначаючи найбільш перспективні напрями для інвестування.

Одним із ключових аспектів ефективного обліку та управління інвестиціями є постійний контроль за інвестиціями та відповідними операціями. Контроль як функція управління виступає механізмом зворотного зв'язку між об'єктом і системою управління, надаючи інформацію про реальний стан управлінського об'єкта та виконання прийнятих рішень.

Ми погоджуємось з точкою зору науковців, які вважають, що місце внутрішнього контролю інвестицій в загальній системі управління підприємством недостатньо чітко визначено, тому потребує уточнення та подальшого розвитку.

На досліджуваному підприємстві, як і на багатьох інших гальмує розробку системи внутрішньогосподарського контролю інвестицій низка факторів:

- недостатня кількість методичних розробок;
- брак кваліфікованих кадрів та недостатній їх рівень;
- недостатність досвіду діяльності у сфері контролю працівників економічної служби та управлінців;
- недостатня розвиненість таких складових системи внутрішнього контролю, як інформаційне забезпечення та проведення моніторингу.

Внутрішній контроль інвестиційної діяльності є одним із видів контролю, і його реалізація здійснюється не лише на основі загальних принципів зовнішнього контролю, але й з урахуванням специфічних особливостей, притаманних саме цьому напрямку.

При цьому трактування внутрішнього контролю інвестицій лише як функції управління або частини системи внутрішнього контролю є неповним, оскільки він також виступає як механізм зворотного зв'язку, що завершує процес управління підприємством.

Тому, розглядаючи роль внутрішнього контролю інвестицій в загальній структурі управління підприємством, доцільно аналізувати його не тільки як напрямок внутрішнього контролю, функцію управління чи елемент зворотного зв'язку, але й у контексті трьох ключових аспектів:

- контроль є однією з основних самостійних функцій управління інвестиційним проектом, тобто контроль як діяльність;
- контроль є заключним етапом процесу управління інвестиційним проектом;
- контроль є складовою процесу розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень в інвестиційній діяльності.

Внутрішній контроль інвестицій є важливою складовою управлінської діяльності, оскільки забезпечує виявлення потенційних відхилень на ранніх етапах. Це підтверджується класифікацією контролю за часом на попередній,

поточний та наступний, що вказує на необхідність його застосування на різних стадіях процесу розробки, ухвалення та виконання інвестиційних рішень.

Отже, можна стверджувати, що внутрішній контроль інвестицій є частиною загальної системи прийняття управлінських рішень на підприємстві, зокрема щодо інвестиційних проектів та використання ресурсів.

Внутрішній контроль інвестицій є органічною частиною загальної системи управління підприємством і відіграє важливу роль у процесах управління та прийняття рішень, пов'язаних з реалізацією інвестиційних проектів та стратегічним розвитком організації.

Ця система взаємодіє з фінансовою складовою підприємства при формуванні інвестиційних ресурсів, з виробничою — під час контролю за використанням основних і оборотних коштів, а також із системою управління персоналом через моніторинг інтелектуальних інвестицій у працівників.

Внутрішній контроль інвестицій можна трактувати як набір заходів, що проводяться всередині підприємства для виявлення, попередження і виправлення відхилень, порушень або неефективного використання ресурсів, з метою запобігання зловживанням та зниження витрат, а також для розробки механізмів корекції у сфері інвестиційної діяльності.

Контроль повинен сприяти зниженню внутрішніх ризиків, які пов'язані з діяльністю учасника проекту. Такі ризики можуть бути викликані:

- «неповною або неточною інформацією при розробці інвестиційного проекту;
- помилками у проектно-кошторисній документації;
- низьким рівнем інвестиційного менеджменту;
- зміною стратегії підприємства;
- перелімітом ресурсів;
- виробничо-технічними порушеннями;
- невиконанням домовленостей тощо» [25].

Внутрішній контроль інвестицій, з урахуванням етапів його впровадження відповідно до фаз інвестиційного процесу, слід поділяти на

передінвестиційний, інвестиційний та результативний. Такий підхід дозволить детальніше визначити роль внутрішнього контролю в загальній системі управління підприємством.

Підвищення ефективності інвестиційної діяльності на етапі розробки інвестиційного проекту можна досягти за допомогою скорочення часу на проектування, розробки обґрунтувань для інвестицій, впровадження прогресивних методів реалізації проекту. Важливим є також широке застосування перевірених типових проектів, що вже продемонстрували свою ефективність, що значно знижує витрати на розробку та мінімізує ризики. Крім того, необхідно впроваджувати передові технології з урахуванням міжнародного досвіду, забезпечити проектний відділ автоматизованими системами проектування (САПР), а також підвищувати технічний рівень проектування в цілому.

На передінвестиційному етапі необхідно враховувати таку процедуру, як «д'ю ділідженс» (due diligence – що у перекладі з англійської означає – відповідна добропорядність), застосування якої «допомагає сформувати уявлення про об'єкт інвестування з урахуванням інвестиційних ризиків, незалежної оцінки об'єкта інвестування. Перш за все «д'ю ділідженс» спрямований на багатосторонню перевірку законності та комерційної привабливості інвестиційного проекту. Отримана інформація дозволяє інвесторам або діловим партнерам більш глибоко оцінити всі недоліки та переваги такого проекту та майбутнього співробітництва. Найчастіше така процедура складається з аудиту та юридичної експертизи інвестиційного проекту» [25].

Проведення due diligence – «єдине, що дає змогу зрозуміти умови та порядок роботи підприємства, оскільки в основному саме в процесі правового аналізу проявляються всі неточності та помилки оформлення і ведення певних операцій підприємства. Виявлення таких неточностей може вплинути на кінцеве рішення про проект» [25].

Під час due diligence необхідно «дослідити та проаналізувати

корпоративні аспекти діяльності підприємства, суттєві господарські операції, структуру кредиторської та дебіторської заборгованостей. Доцільно провести експертизу значних за обсягом контрактів за останні два-три роки, проаналізувати бухгалтерські баланси за останні три роки та перевірити активи та пасиви компанії з огляду їх відображення в обліку» [25].

Без сумніву, для успішної інвестиційної діяльності важливою є ця процедура, проте для її виконання доцільно залучити зовнішнього фахівця. По-перше, така робота потребує широких знань і досвіду в різних галузях, які важко знайти в межах підприємства. По-друге, послуги висококваліфікованих спеціалістів мають значну вартість, оскільки їхня робота безпосередньо впливає на величезний капітал, а їхня репутація також пов'язана з якістю наданої інформації. По-третє, постійне утримання такого спеціаліста в штаті є економічно нецільовим, оскільки інвестиційні проекти не реалізуються щодня, а витрати на утримання фахівця будуть високими.

На другому етапі інвестиційного процесу здійснюється формування активів. До витрат, пов'язаних зі створенням об'єкта, належать витрати на проектні роботи, заробітна плата та нарахування на неї, витрати на навчання чи підвищення кваліфікації, товарно-матеріальні запаси, монтажні та пусконаладжувальні роботи, амортизація, витрати на енергію, паливо, транспортні та адміністративні витрати. Ці витрати є необоротними, оскільки проект ще не завершено. Основні етапи цього процесу включають будівельні роботи, монтаж, налаштування, випробувальні пуски устаткування. Тут здійснюється контроль за витратами, їх відповідністю кошторису, а також за збереженням ресурсів, використаних в проекті. Дається оцінка відхилень і можливих зловживань.

Результативний етап є заключним етапом інвестиційного проекту, на якому використовується створений актив. Тривалість цього етапу визначає розмір отриманого доходу, проте необхідно враховувати економічну доцільність використання активу з урахуванням його морального старіння. Після завершення етапу створення активу проводиться результативний

контроль, який є аналогом підсумкового або наступного контролю. Він полягає в аналізі використаного активу та отриманого доходу від нього, а також наданні рекомендацій для покращення майбутніх інвестиційних рішень, зокрема через виявлення труднощів і проблем, що виникли під час реалізації цього проекту.

Водночас внутрішній контроль в управлінні інвестиціями, як інструмент зворотного зв'язку, буде ефективним і корисним лише за умови наявності достовірної та актуальної інформації про стан об'єкта управління. Це дозволяє оцінити, чи відповідає діяльність встановленим завданням, отриманим настановам, а також чинному законодавству та прийнятими рішеннями. При цьому внутрішній контроль у процесі управління інвестиціями не лише фіксує відхилення від поставлених цілей, але й дає можливість аналізувати причини цих відхилень, конкретизуючи їх з огляду на рівень участі осіб, чия діяльність перебувала під контролем.

Ми поділяємо думку науковців, які вважають, що специфіку місця і ролі внутрішнього контролю інвестицій слід розглядати за двома напрямками:

- перший – задоволення потреб власників та створених ними органів (збори акціонерів, спостережна рада, ревізійна комісія і релевантні контролюючі органи);
- другий – задоволення інформаційних потреб виконавчих органів управління підприємством.

Ефективність внутрішнього контролю інвестицій значною мірою залежить від його розташування в організаційній структурі підприємства. Багато сучасних компаній використовують традиційний підхід до контролю, при якому бухгалтерський апарат виконує контрольно-аналітичні функції, як, зокрема, на досліджуваному підприємстві. На думку науковців, цей суто бухгалтерський метод підходить лише для невеликих підприємств. Однак на компаніях з великими обсягами діяльності та складною управлінською структурою такий підхід є неефективним і навіть шкідливим.

Досліджуване підприємство «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН» є малим, проте така реалізація контрольних функцій не є ефективною. Більш

прийнятним є виокремлення у структурі апарату управління підрозділу або посадових обов'язків за посадою внутрішнього аудитора.

Особливості внутрішнього контролю інвестиційної діяльності вказують, що важливо залучати до цієї сфери фахівців, які мають не лише бухгалтерську кваліфікацію, але й глибокі економічні знання та навички фінансового аналізу і управління інвестиціями. Такі вимоги до професіоналів обмежують коло кандидатів, які можуть бути залучені до внутрішнього контролю підприємства. Через нестачу кваліфікованих кадрів на українському ринку праці, зацікавленість підприємців у контролі залишається низькою. Тому багато керівників підприємств не можуть повною мірою оцінити переваги внутрішнього контролю в цілому та контролю інвестиційної діяльності зокрема.

Як відомо, внутрішній контроль інвестиційної діяльності ґрунтується на таких принципах:

- «відповідальності;
- збалансованості;
- своєчасного повідомлення;
- відповідності контролюючої і підзвітної систем;
- комплексності;
- розподілу обов'язків;
- дозволу і ухвалення» [11].

Безумовно, важливим є принцип незалежності внутрішнього контролю інвестиційної діяльності: працівники, які здійснюють контроль, повинні бути відокремлені від підрозділів, що підлягають перевірці. Контроль проводиться на всіх рівнях управлінської ієрархії — від початкових до вищих ланок. Керівники підприємства, включаючи власника та директорів, беруть участь у процесах контролю, що є невід'ємною частиною їхніх обов'язків. Таким чином, функція контролю охоплює всі рівні управлінської структури, включаючи економічний контроль як важливу складову загального управління.

Для досягнення ефективності внутрішній контроль має бути

організований як окрема комунікаційна система зі зворотним зв'язком, що може бути централізованою або децентралізованою. Специфіка руху інвестицій вимагає інтеграції різних управлінських функцій, таких як планування, облік, аналіз, регулювання, що робить систему контролю багатофункціональною.

Контроль на етапах реалізації інвестиційного проекту здійснюється на різних рівнях управлінської ієрархії, з акцентом на вищі рівні для загального моніторингу. Таким чином, внутрішній контроль є складною системою, що включає як централізовані, так і децентралізовані компоненти, щоб забезпечити ефективне управління інвестиціями.

Для належного управління інвестиціями важливо мати не лише загальний контроль на вищих рівнях, але й внутрішній аудит. Система внутрішнього контролю інвестицій включає кілька підсистем: внутрішній аудит, внутрішньовиробничий і внутрішньогосподарський контроль. Внутрішній аудит має бути присутнім на всіх підприємствах, однак на досліджуваному підприємстві роль внутрішнього аудиту виконує керівництво, зокрема директор і головний технолог. Керівники не завжди усвідомлюють свою роль у процесі внутрішнього аудиту, хоча їх дії фактично включають виконання цих функцій.

З огляду на розмір підприємства та специфіку його інвестицій, створення окремої служби внутрішнього аудиту інвестицій може бути недоцільним для одного проекту. Однак така структура може бути корисною для підприємств, де об'єднуються функції контролю не лише в інвестиційній діяльності, але й в інших сферах. Щодо принципу незалежності, то на етапі реалізації інвестиційних проектів «незалежними» аудиторами є власник і керівництво вищого рівня, які здійснюють загальний контроль за процесами без безпосереднього втручання в операційну діяльність.

ВИСНОВКИ

Сучасні умови господарювання, що характеризуються фінансовою кризою та зниженням конкурентно-спроможного попиту кінцевих споживачів обумовлюють необхідність радикальних змін у поглядах на управління виробництвом і спрямовують вітчизняні підприємства на розробку та впровадження методів управління конкурентоспроможністю як найбільш міцного інструменту усунення непорозуміння між потребами покупцями та можливостями підприємства

Проблема конкурентоспроможності є універсальною в сучасному світі. Її успішне вирішення прямо впливає на рівень економічного та соціального розвитку в будь-якій країні. Механізм управління конкурентоспроможністю підприємства ґрунтується на різноманітних аспектах: технічних, економічних, соціальних, психологічних, правових, комерційних та організаційних. Хоча вони є складовими однієї системи, що забезпечує конкурентоспроможність продукції та підприємства загалом, кожен з цих аспектів реалізується у певній послідовності, залежно від їх значущості. Розробка інвестиційної стратегії підприємства повинна бути спрямована на забезпечення конкурентних переваг.

Базовим для дослідження при написанні кваліфікаційної кваліфікаційної роботи слугувало дочірнє підприємство «СК-ЯТРАНЬ» ДП ФІРМИ «ВІВАТОН», яке займається вирощуванням грибів - шампінйонів. Досліджуване підприємство є малим, що обумовлює застосування лінійної структури управління. Управлінські дії здійснюються одноосібно керівником (директором), який приймає рішення по всім питанням, несе повну відповідальність за результати діяльності. Зі сторони засновника розробляються стратегія, визначаються головні цілі, а керівником (президентом) здійснюються внутрішньогосподарський контроль, організація виробництва та координація дій працівників.

З'ясовано, що підприємство здійснює діяльність не ефективно основні показники стосовно обсягів виробництва та реалізації, прибутку мають

негативну динаміку. Суттєвими недоліками фінансового менеджменту є значна питома вага дебіторської заборгованості в активах підприємства. Відсутність процедури розподілу прибутку, недостатність інвестицій, невважена цінова політика. З використанням комп'ютерної програми оцінено ймовірності банкрутства на підставі фінансової звітності з'ясовано, що підприємство потребує термінової розробки і впровадження системи антикризового менеджменту та забезпечення конкурентоспроможних переваг, важливою складовою якої є інвестиційна стратегія. Ефективність інвестиційних процесів безпосередньо обумовлено якістю інформаційного забезпечення інформаційного менеджменту.

Формування інвестиційної стратегії потребує надійного інформаційного забезпечення, яке повинна здійснювати система бухгалтерського обліку. Ключовим елементом цієї системи є ефективна організація обліку, важливою частиною якої є облікова політика. Облікова політика, виконуючи роль інструмента реалізації інвестиційної стратегії підприємства, повинна включати список завдань, визначати основні напрямки її виконання, а також зазначати механізми реалізації з урахуванням доступних ресурсів. При розробці Положення про облікову політику та її частини, що стосуються інвестиційної політики, важливо визначити коло осіб, відповідальних за ведення обліку інвестиційних операцій та контроль за своєчасним виконанням зобов'язань.

Для досліджуваного підприємства у подальшому після забезпечення прибутковості діяльності є необхідним у процедурі розподілу прибутку створювати резервний капітал саме як фінансовий ресурс інвестиційних проектів.

Джерелом фінансування інвестицій базового підприємства є залучення коштів, зокрема, кредитних на умовах фінансового лізингу та коштів інвесторів на підставі реструктуризації фінансової допомоги на зворотних засадах та її трансформації у додатково внесений капітал або резервний капітал (внесений а не зароблений).

За відсутності на підприємстві посади економіста з фінансових питань та

неможливості його повного навантаження, пропонується покласти обов'язки щодо управління позиковим капіталом на бухгалтера – обліковця. Йому слід доручити виконання розрахунків, що стосуються джерел залучення капіталу, оцінки потреб підприємства в різних видах інвестиційних ресурсів, аналізу ефективності їх використання, а також своєчасного відображення інвестиційних операцій у бухгалтерському обліку. Крім того, керівник підприємства повинен взяти на себе відповідальність за організацію процесів, спрямованих на залучення інвестицій, своєчасне складання та подання фінансової і внутрішньої звітності, контроль за реалізацією інвестиційної політики та ефективним використанням інвестиційних ресурсів. Також є можливість делегувати обов'язки з розробки форм внутрішньої звітності про рух інвестицій на особу, яка працює на договірних умовах.

Метою інвестиційної стратегії досліджуваного підприємства є зміцнення фінансового стану та забезпечення конкурентних переваг на ринку. Відповідно до цього передбачено придбання необхідних необоротних активів, на умовах фінансового лізингу, та придбання обладнання і нової технології (крім вирощування грибів шампіньйонів, грибів «Шиітаки», а також запровадження первинної переробки, швидкого заморожування та консервування). Саме це є напрямками капітальних інвестицій.

В межах інвестиційної стратегії для досліджуваного підприємства «СК-ЯТРАНЬ» першочерговими заходами є оптимізація виробничої програми та придбання відповідного обладнання, оптимізація збутової діяльності та придбання на першому етапі автомобіля, а у подальшому відкриття точки фірмової торгівлі. Одним з джерел фінансування інвестицій є погашення дебіторської заборгованості та перманентний контроль розрахунків з покупцями.

Підприємство здійснює виробництво продукції з технологічними особливостями, що обумовлюють розрив між витратами та надходженням виручки. Відповідно перманентно підприємство потерпає від нестачі обігових коштів (при проведенні закупівлі сировини). В роботі запропоновано укласти з

банківською установою, що обслуговує підприємство кредитну угоду на умовах отримання прямої кредитної лінії. Підприємство при закупівлі сировини (міцелію) користується товарним кредитом і сплачує відсотки по товарному кредиту, що перевищують відсотки по використанню короткострокового банківського овердрафт кредиту.

Керівнику підприємства «СК-ЯТРАНЬ» необхідно впроваджувати постійний моніторинг запасів і дебіторської заборгованості, здійснювати короткострокове фінансове планування, розробити системи інвестиційного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсененко А. Управління інвестиційним кліматом держави: основні поняття. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2011. Вип. 24. С. 54–60.
2. Атамас О. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-42>.
3. Бабина О. М. Інноваційно-інвестиційна діяльність як фактор розвитку ресурсозберігаючих технологій. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 1 (51). С. 186–198.
4. Балдинюк В., Балдинюк В. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ АПК. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-13>.
5. Битов В.П., Горбач Л.М., Котляров В.О. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ. *Економічний форум*. 2020. Т. 1, № 4. С. 93–98. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2020-4-12>.
6. Бондар М. І. Інвестиційна діяльність : методика та орг. обліку і контролю : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 256 с.
7. Бурачек І., Пащенко О., Ткачук Г. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ЗА УМОВИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЧАСУ КЕРІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-14>.
8. Галько Л. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА УПРАВЛІННЯ. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-63>.

9. Ганущак-Єфіменко Л. М. Організація інтегрованих структур бізнесу в умовах сучасного ринкового середовища. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 4 (130). С. 168–174.
10. Гаркуша С. ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПАПЕРОВОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-12>.
11. Гладка У. Б. Інвестиційна діяльність та її державне регулювання. *Регіональна економіка*. 2009. № 2(52). С. 49–55.
12. Головня О. М. Управління інвестиційним кліматом: інтереси держави, регіонів і підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 1 (151). С. 256–261.
13. Гончар С., Ханік Т. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-456-464](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-456-464).
14. Горбачова Ю. І. Управління інвестиційним процесом на регіональному рівні : дисертація. 2007. URL: http://eprints.kname.edu.ua/5541/1/aref_Gorbacheva.doc.
15. Гудзинська Л., Грипа В. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАННУ. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-138>.
16. Гуткевич С. О. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ. *Ефективність інвестиційної діяльності: перспективний підхід*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-365-4-1>.
17. Дранічнікова В. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. Т. 1, № 1. С. 33–40. URL: <https://doi.org/10.32835/2786-619x.2021.1.1.33-40>.

18. Дробязко С. І. Організація управлінського обліку на підприємствах малого бізнесу. *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 2. С. 68–70.
19. Дужак А. О. Управління інвестиційним портфелем банку : master's thesis. 2018. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/71994>.
20. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Професіонал, 2005. 272 с.
21. Зінченко А. Г. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу : master's thesis. 2021. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86833>.
22. Інвестиційна діяльність на підприємствах України : thesis / Т. О. Ілляшенко та ін. 2010. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/15491>.
23. Інвестиційна діяльність підприємства : thesis / О. А. Лукаш та ін. 2008. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/19241>.
24. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН / І. О. Новаковська та ін. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 4. С. 164–170. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2024-4-23>.
25. Кісіль М. І. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РІЗНИХ ГРУП АГРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ. *Антикризове регулювання економіки у 2023 році: теорія та практика в умовах європейської інтеграції України*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-11>.
26. Когут А. В. Інвестиційна діяльність підприємства в сучасних умовах : thesis. 2019. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/14119>.
27. Кривов І. ФАКТОРНО-ОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ. *Наукові перспективи (Naukovì perspektivi)*. 2024. № 4(46). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4\(46\)-222-232](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-4(46)-222-232).

28. Круш П. В. Інвестиційна діяльність держави як фактор розширеного інноваційного відтворення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 7-8 (38-39). С. 27–29.
29. Лавріненко Ю. Інвестиційна діяльність як основа розвитку національної економіки : thesis. 2014. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/37905>.
30. Лазарева С. Ф. Економіка та організація інформаційного бізнесу : Навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 667 с.
31. Лемешко М. НОВА ЕКОНОМІКА ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИЙ ФАКТОР ТА ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ ЕКОСИСТЕМ БІЗНЕСУ. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-35>.
32. Литвиненко І. Л. Інвестиційна діяльність України в сучасних умовах. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 2 (22). С. 26–30.
33. Лук'янов О. В. Управління інвестиційним розвитком в сучасних умовах : master's thesis. 2019. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76012>.
34. Максимов С. П. ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ. *Сучасні наукові погляди на механізми розвитку міжнародних відносин та ринкової економіки*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-34>.
35. Малій О. Г. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ. *Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-324-1-21> (дата звернення: 24.12.024).
36. Мартиненко В. Формування державного механізму управління інвестиційним процесом в Україні: проблеми невизначеності та методи їх зняття. *Економіка України*. 2004. № 8. С. 50–56.

37. Мітус Н. О. Управління інвестиційним портфелем агропромислових підприємств : thesis. 2020. URL: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/22170>.
38. Мустафаєва М. П. Механізми управління інвестиційним розвитком підприємства : master's thesis. 2019. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76005>.
39. Нагребельний В. П. Проблеми розвитку законодавства України про інвестиційну діяльність : thesis. 2010. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/62232>.
40. Небаба Н., Разінькова М., Стелюк Н. ЕКОНОМІКА ТА ФІНАНСИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2022. № 9(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-260-269](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-260-269).
41. Нікіташин М. О. Інвестиційна діяльність в туристичній індустрії : магістерська робота. 2020. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/1563>.
42. Павленко І. А. Економіка та організація інноваційної діяльності : Навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 204 с.
43. Поліщук С., Буркало Т. ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПРОДУКЦІЇ. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-52>.
44. Попова О., Коцюбинська Л., Скубій О. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-49>.
45. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
46. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ : станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

47. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
48. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 № 73 : станом на 3 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
49. Ривак О. С. Інвестиційна діяльність в Україні. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2010. Вип. 20.13. С. 228–241.
50. Різник Д. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-60>.
51. Свінцицька О. М. Управління інвестиційним процесом у видавничо-поліграфічній галузі. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 11. С. 49–53.
52. Стефанович Є. А. Інвестиційна діяльність як економічне явище. *Економіка та держава*. 2010. № 11. С. 60–64.
53. Ткаченко С. М., Сопіна А. Є. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СК «СТРОЙІНВЕСТ»: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*. 2024. № 3 (63). С. 73–81. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2024-3-63-11>.
54. Управління інвестиційним процесом в агропромисловому комплексі України : thesis / В. Ю. Школа та ін. 2014. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/36966>.
55. ФЕСЕНКО О. М. ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ. *Scientific Journal of Public and Private Law*. 2019. № 6. С. 40–48. URL: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.6>.

56. Чапран С. П. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЕФЕКТИВНОГО ПІДТРИМУЮЧОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-157-2-20> (date of access: 24.12.2024).
57. Шкода М. С. Організація регуляторної політики ведення бізнесу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 10 (185). С. 18–21.
58. Штань М. Інвестиційна діяльність у системі чинників активізації розвитку національної економіки. *Банківська справа*. 2016. № 4 (141). С. 55–63.